

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Studies

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zdravotně sociální fakulta
Katedra radiologie, toxikologie a ochrany obyvatelstva

Diplomová práce

Naplňování úkolů civilní ochrany na území České republiky z pohledu mezinárodního práva

Vypracovala: Bc. Lucie Šimková
Vedoucí práce: prof. RNDr. Jiří Patočka, DrSc.
Konzultant: Ing. Libor Líbal

České Budějovice 2014

ABSTRAKT

Naplňování úkolů civilní ochrany na území České republiky z pohledu mezinárodního práva

Diplomová práce se v teoretické části zaměřila nejprve na vysvětlení několika pojmů z oblasti civilní ochrany jako např. samotnou civilní ochranu, civilní obranu, mezinárodní humanitární právo, pojmy mimořádná událost a krizová situace a další, dále pak historický vývoj civilní ochrany v mezinárodním prostředí a vývoj civilní ochrany na území dnešní České republiky. Dále práce obecně charakterizuje mezinárodní instituce. Blíže se seznamuje s některými z nich a to s Mezinárodním výborem Červeného kříže, Organizací spojených národů, Severoatlantickou aliancí a Evropskou unií. V rámci jednotlivých mezinárodních institucí práce popisuje jejich historii, charakteristiku a organizační strukturu, v případě Severoatlantické aliance a Evropské unie pak dále popisuje jejich zapojení do civilního nouzového plánování. V rámci České republiky se práce zabývá zejména organizací ochrany obyvatelstva na jejím území. V neposlední řadě práce jmenuje mezinárodní právní normy spojené s civilní ochranou, právní normy Severoatlantické aliance zabývající se civilní ochranou, právní normy Evropské unie zabývající se civilní ochranou a české právní normy spojené s ochranou obyvatelstva.

Cílem této práce je komparace a vyhodnocení naplňování úkolů české a mezinárodní legislativy v oblasti civilní ochrany. Práce bude dále sloužit jako studijní materiál pro studenty oborů Civilní nouzová připravenost a Ochrana obyvatelstva se zaměřením na CBRNE, dále pak jako podkladový materiál pro krajský úřad a úřad obce s rozšířenou působností.

První úsek výzkumné části diplomové práce se zabývá vybranými právními normami civilní ochrany z České republiky, Severoatlantické aliance a Evropské unie a v neposlední řadě i Ženevskými úmluvami. V roce 2013 vešla v platnost v České republice nová Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030, na základě které je vytvořeno šest oblastí ochrany obyvatelstva. Novým dokumentem

civilního nouzového plánování NATO je Politická směrnice civilního nouzového plánování pro roky 2014 – 2017. Ústředním dokumentem pro civilní ochranu v EU se od 1 ledna 2014 používá Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 1313/2013/EU ze dne 17. prosince 2013 o mechanismu civilní ochrany Unie. Tyto tři právní normy jsou stěžejními dokumenty pro komparaci a vyhodnocení naplňování úkolů české a mezinárodní legislativy v této práci a jsou dále podrobněji rozpracovány. Poslední z dokumentů, zmíněné v této části práce jsou Ženevské úmluvy, zejména jejich zapracování do českých právních předpisů. Na závěr této části je vypracována souhrnná tabulka, která přiřazuje k českým právním normám mezinárodní právní normy v jednotlivých oblastech.

Právní normy Evropské unie a Severoatlantické aliance představují nadstavbu nad právními normami svých členských států a nedají se přímým způsobem porovnat, lze však určit, zda jsou s nimi české právní normy v souladu. Ženevské úmluvy jsou do právního řádu České republiky začleněny a další ustanovení z nich implementovány prostřednictvím dalších zákonů. V případě NATO probíhá spolupráce v jednotlivých případech zejména mezi organizacemi. Spolupráce a koordinace mezi Uníí jejími členskými státy nezasahuje do primární odpovědnosti za ochranu obyvatelstva, životního prostředí, majetku a kulturního dědictví členských států na vlastním území. Rozhodnutí o Mechanismu se také netýká vzájemných práv a povinností členských států zakotvených v bilaterálních nebo mnohostranných smlouvách v oblasti civilní ochrany.

V závěru diplomové práce jsou navrženy některé změny a úpravy v českých právních normách, které by měly zlepšit fungování civilní ochrany na území České republiky a usnadnit propojení s mezinárodním prostředím, které ještě nefunguje, tak jak by mělo, neboť nová Koncepce ochrany obyvatelstva není zcela v souladu s mezinárodními právními normami.

Klíčová slova

- Civilní ochrana
- Ochrana obyvatelstva
- Koncepce ochrany obyvatelstva
- Mechanismus civilní ochrany EU
- Politická směrnice CNP NATO

ABSTRACT

Fulfilling the tasks of civil protection in the territory of the Czech Republic from the perspective of international law

The theoretical part of the diploma thesis explains several terms from the area of civil protection, such as civil protection itself, civil defence, international humanitarian law, extraordinary event and crisis event, and describes the historical development of civil protection in an international environment and the development of civil protection in the territory of today's Czech Republic. The thesis also generally characterizes international institutions while addressing some of them, namely International Committee of the Red Cross, United Nations, North Atlantic Alliance and European Union, in more detail. It describes the history, characteristics and organization structure of individual international institutions, as well as involvement of the North Atlantic Alliance and European Union in civil emergency planning. In terms of the Czech Republic, the thesis examines particularly how the population protection is organized in its territory. Last but not least, the thesis specifies international rules of law connected with civil protection, rules of law of the North Atlantic Alliance addressing civil protection, rules of law of the European Union addressing civil protection and Czech rules of law addressing population protection.

The objective of this thesis is to compare and evaluate fulfilment of tasks of the Czech and international legislation in the area of civil protection. The thesis will also serve as a study material for students of the branches "Civil Emergency Preparedness" and "Population Protection with Specialization in CBRNE" and as a supporting material for the regional authority and the authorities of municipalities with extended competence.

The first section of the research part of the diploma thesis examines selected rules of law of civil protection of the Czech Republic, North Atlantic Alliance and European Union and, last but not least, Geneva Conventions. In 2013 the new Population Protection Policy for the period until 2020 with an outlook until 2030 entered into effect

in the Czech Republic, based on which six areas of population protection were created. A new document of civil emergency planning of NATO is the 2014-2017 Political Guidance of Civil Emergency Planning. Decision No. 1313/2013/EU of the European Parliament and of the Council of 17 December 2013 on a Union Civil Protection Mechanism has been used as the principal document for civil protection within the EU since 1 January 2014. These three rules of law are the main documents used for the comparison and evaluation of fulfilment of tasks of the Czech and international legislation in this thesis and are examined in more detailed. The last of the documents mentioned in this part of the thesis are the Geneva Conventions, and the thesis examines particularly their embodiment in the Czech legal regulation. At the end of this part there is a summary table that matches Czech rules of law to international rules of law in individual areas.

The rules of law of the European Union and North Atlantic Alliance constitute a superstructure above the rules of law of their Member States and cannot be directly compared; however, it is possible to determine whether the Czech rules of law comply with them. The Geneva Conventions have been embodied in the legal order of the Czech Republic, and other provisions thereof have been implemented through other Acts. As far as NATO is concerned, cooperation takes place particularly between organizations in individual cases. Cooperation and coordination between EU and its Member States do not interfere in the primary responsibility for the protection of population, environment, property and cultural heritage of the Member States within their own territories. The Decision on the Mechanism also does not concern mutual rights and obligations of Member States that are embodied in bilateral or multilateral treaties in the area of civil protection.

At the conclusion, the diploma thesis proposes certain changes and amendments to the Czech rules of law, which could improve civil protection in the territory of the Czech Republic and facilitate interconnection with the international environment, which has not been working yet as it is supposed to since the new Population Protection Policy has not been in full compliance with the international rules of law.

Keywords

- Civil Protection
- Protection of the Population
- Population Protection Policy
- Union Civil Protection Mechanism
- Political Guidance of Civil Emergency Planning

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 11. 8. 2014

.....

Bc. Lucie Šimková

Poděkování

Děkuji panu Ing. Liboru Líbalovi za pomoc při zpracování této diplomové práce, ochotu a vstřícnost při konzultacích. Také děkuji jemu i ostatním vyučujícím a spolužákům za krásně strávené roky při studiu.

Obsah

Úvod.....	10
1. Teoretická část	12
1.1 Základní pojmy	12
1.2 Historický vývoj civilní ochrany	15
1.2.1 Historický vývoj civilní ochrany v mezinárodním prostředí	15
1.2.2 Historický vývoj civilní ochrany v České republice.....	16
1.3 Mezinárodní instituce	19
1.3.1 Mezinárodní výbor Červeného kříže	21
1.3.2 Organizace spojených národů.....	24
1.3.3 Severoatlantická aliance	26
1.3.4 Evropská unie	31
1.3.5 Mezinárodní právní normy spojené s civilní ochranou (ochranou obyvatelstva).....	37
1.3.6 Právní normy Evropské unie zabývající se civilní ochranou.....	39
1.3.7 Právní normy Severoatlantické aliance zabývající se civilní ochranou.....	41
1.4 Česká republika.....	42
1.4.1 Organizace ochrany obyvatelstva na území České republiky	42
1.4.2 Vybrané české právní normy spojené s civilní ochranou (ochranou obyvatelstva).....	46
2. Výzkumná otázka a metodika výzkumu	49
3. Výsledky	51
3.1 Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030	51
3.1.1 Strategické cíle.....	52

3.1.2 Oblast sil	53
3.1.3 Oblast věcných zdrojů	57
3.1.4 Oblast úkolů ochrany obyvatelstva.....	59
3.1.5 Oblast krizového řízení.....	61
3.1.6 Oblast výchovy a vzdělávání	63
3.1.7 Oblast vědy, výzkumu, vývoje a inovací.....	65
3.2 Mezinárodní prostředí.....	66
3.2.1 NATO	66
3.2.2 Evropská unie	69
3.2.3 Ostatní mezinárodní instituce	81
3.3 Tabulka. č. 2: Souhrn právních norem k jednotlivým oblastem.....	83
4. Diskuze	87
4.1 Civilní ochrana a Česká republika	88
4.2 Civilní ochrana v mezinárodním prostředí	93
4.3 Propojení českých a mezinárodních právních norem	94
5. Závěr	96
6. Seznam informačních zdrojů	98
7. Seznam obrázků a tabulek	104
8. Přílohy.....	105

Seznam zkratek

ACO	Allied Comann Operations/ Velitelství spojeneckých sil pro operace
ACT	Allied Comann Transformation/Velitelství spojeneckých sil pro transformaci
CEPS	Civil Emergency Planning Committee/Výbor pro civilní nouzové plánování
CNP	civilní nouzové plánování
CO	civilní obrana/ochrana
CPO	civilní protiletectká ochrana
CBRNE	chemické, biologické, radiologické, jaderné látky a výbušniny
ČR	Česká republika
EADRCC	Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Centre/Euro-atlantické koordinační středisko pro řešení mimořádných událostí
EERC	Evropská kapacita pro odezvu na mimořádné události
ECHO	The European Commission's Humanitarian aid and Civil Protection department /Generální ředitelství pro humanitární pomoc a civilní ochranu
ERCC	Emergency Response Coordination Centre/ Středisko pro koordinaci odezvy na mimořádné události
EU	Evropská unie
HZS	hasičský záchranný sbor
HOPKS	hospodářská opatření pro krizové stavy
ICRC	International Committee of the Red Cross/Mezinárodní výbor Červeného kříže
IS	informační systém
IZS	integrovaný záchranný systém
MHP	mezinárodní humanitární právo
MI	mezinárodní instituce
NATO	North Athlatic Treaty Oganization/Severoatlantická aliance

NNO	nestátní nezisková organizace
PG	Planning Groups/plánovací skupiny
OSN/ UN	Organizace spojených národů/United Nations
UN OCHA	United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs/ Úřadem OSN pro koordinaci humanitární pomoci

Úvod

Civilní ochrana se v legislativě objevuje už v době první republiky, kdy byl přijat zákon o ochraně a obraně proti leteckým útokům. V době okupace a po válce došlo v této oblasti k řadě rozsáhlých změn, ty nejvýraznější proběhly ale až po vzniku samostatné České republiky. Od roku 2001 funguje v České republice integrovaný záchranný systém, který plní úkoly ochrany obyvatelstva – ochranu života, zdraví, majetku a životního prostředí. Kromě zákona o integrovaném záchranném systému vešla v České republice v platnost celá řada právních norem, jako např. zákon o hasičském záchranném sboru, o zdravotnické záchranné službě, o krizovém řízení, o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a další, které zasahují nebo se nějakým způsobem podílejí na plnění úkolů civilní ochrany.

Podobně jako na území dnešní České republiky se i civilní ochrana na mezinárodní scéně během 20. století výrazně změnila. Spolupráce mezi jednotlivými státy se stala mnohem rozsáhlejší a potřebnější. Česká republika je členem řady mezinárodních organizací jako např. Evropská unie nebo Severoatlantická aliance. Právní normy týkající se civilní obrany těchto organizací se vztahují i na Českou republiku. Právo v jednotlivých organizacích je značně odlišné a jednotlivé normy jsou legislativním procesem státu začleňovány postupně podle možností.

Důležitost zapojení do mezinárodní civilní ochrany spočívá především v zapojení České republiky do kolektivní ochrany obyvatelstva zejména před přírodními katastrofami a antropogenními nehodami, jejichž frekvence vzrůstá. Jako příklad lze beze sporu jmenovat povodně, které v období po vzniku samostatné České republiky způsobily ztráty na životech, zdraví, majetku i životním prostředí a z hlediska finančního způsobily škody v hodnotě desítek miliard, nejen na území našeho státu, ale i v sousedních zemích jako např. Německo, Polsko, Slovensko, Rakousko a další. Jako antropogenní nehodu lze uvést např. sérii výbuchů ve společnosti Fireworks

v holandském městě Enschede v roce 2000, kde byli záchranáři nuceni při řešení hromadného neštěstí zároveň spolupracovat v rámci jiných národností a rozdílných záchranných systémů. V neposlední řadě je nezbytná mezinárodní spolupráce při snaze zabránit nebo jinak znemožnit teroristickým útokům a v horším případě spolupracovat při řešení jejich následků jako např. v rámci Evropské unie – Madrid 2004 nebo Londýn 2005.

V posledních letech došlo nejen v právních normách České republiky, ale i v mezinárodních právních normách, ke změnám. V roce 2013 byla v České republice vydána nová Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030. V rámci NATO platí nová Politická směrnice civilního nouzového plánování NATO pro roky 2014 – 2017. Od 1 ledna 2014 se jako ústřední dokument pro civilní ochranu v EU používá Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 1313/2013/EU ze dne 17. prosince 2013 o mechanismu civilní ochrany Unie.

Cílem této práce je komparace a vyhodnocení naplňování úkolů české a mezinárodní legislativy v oblasti civilní ochrany. Práce bude dále sloužit jako studijní materiál pro studenty oborů Civilní nouzová připravenost a Ochrana obyvatelstva se zaměřením na CBRNE, dále pak jako podkladový materiál pro krajský a úřad obce s rozšířenou působností.

1. Teoretická část

V teoretické části mé práce se budu zabývat některými pojmy z oblasti civilní ochrany, pro pochopení problematiky nastíním historii civilní ochrany. Z mezinárodních institucí jsem si do práce vybrala Mezinárodní výbor červeného kříže, Organizaci spojených národů, Severoatlantickou alianci a Evropskou unii, k těmto institucím uvádím některé údaje a mimo jiné i jejich právní normy týkající se civilní obrany. Jako poslední popisují civilní ochranu v České republice a její právní normy.

1.1 Základní pojmy

Pro pochopení této diplomové práce je nezbytné vysvětlit některé z pojmů v této oblasti, pojmy jako jsou civilní obrana a ochrana, ochrana obyvatelstva, mezinárodní humanitární právo, mimořádná událost, krizová situace, HOPKS.

Civilní obrana

Civilní obranou se rozumí veškerá opatření k národní obraně nemající vojenský charakter, např. zajištění postavení veřejných institucí, udržení veřejného pořádku, fungování veřejných služeb včetně zdravotnických, dodržování veřejné morálky a ochrany vojenského průmyslu. [1]

Civilní ochrana

Civilní ochranou (CO) se rozumí souhrn činností a postupů věcně příslušných orgánů a dalších zainteresovaných orgánů, organizací, složek a obyvatelstva, prováděných s cílem minimalizovat negativní dopady možných mimořádných událostí a krizových situací na zdraví a životy lidí a jejich životní podmínky.[2]

Ochrana obyvatelstva

Podle zákona č. 239/2000 Sb., o IZS je ochrana obyvatelstva definována jako plnění úkolů civilní ochrany, zejména varování, evakuace, ukrytí a nouzové přežití obyvatelstva a jiná opatření, která slouží k zabezpečení ochrany jeho života, zdraví a majetku. [3]

Mezinárodní humanitární právo

Mezinárodním humanitárním právem (MHP) se rozumí soubor mezinárodních pravidel smluvního i obyčejového původu, jejichž specifickým úkolem je řešit humanitární problémy přímo vyplývající z ozbrojených mezinárodních nebo vnitrostátních konfliktů, omezovat z humanitárních důvodů právo stran v konfliktu používat prostředky a způsoby vedení války a chránit osoby a objekty, jež jsou nebo by mohly být konfliktem zasaženy. [4]

Mimořádná událost

Podle zákona č. 239/2000 Sb., o IZS je mimořádná událost definována jako škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy a také haváriemi, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací. [3]

Záchranné práce

Podle zákona č. 239/2000 Sb., o IZS se záchrannými pracemi rozumí činnost k odvrácení nebo omezení bezprostředního působení rizik vzniklých mimořádnou událostí, zejména ve vztahu k ohrožení života, zdraví, majetku nebo životního prostředí, a vedoucí k přerušení jejich příčin. [3]

Likvidační práce

Podle zákona č. 239/2000 Sb., o IZS jsou likvidačními pracemi činnosti k odstranění následků způsobených mimořádnou událostí. [3]

Krizové řízení

Podle zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení je krizové řízení souhrn řídicích činností orgánů krizového řízení zaměřujících se na analýzu a vyhodnocení

bezpečnostních rizik a plánování, organizování, realizaci a kontrolu činností prováděných v souvislosti s přípravou na krizové situace a jejich řešení či v souvislosti s ochranou kritické infrastruktury. [5]

Krizová situace

Podle zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení je krizová situace definována jako mimořádná událost podle zákona č. 239/2000 Sb., narušení kritické infrastruktury nebo jiné nebezpečí, při kterých je vyhlášen stav nebezpečí, nouzový stav nebo stav ohrožení státu. [5]

Kritická infrastruktura

Podle zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení je kritická infrastruktura prvek kritické infrastruktury nebo jejich systém, narušením jehož funkce by mělo závažný dopad na bezpečnost státu, zabezpečení základních životních potřeb obyvatelstva, zdraví osob nebo ekonomiku státu. [5]

Hospodářská opatření pro krizové stavy

Podle zákona č. 241/2000 Sb., o HOPKS se hospodářskými opatřeními pro krizové stavy rozumí organizační, materiální nebo finanční opatření přijímané správním úřadem v krizových stavech pro zabezpečení nezbytné dodávky výrobků, prací a služeb, bez nichž nelze zajistit překonání krizových stavů. [6]

1.2 Historický vývoj civilní ochrany

Snaha o zlidšťování válek je stará prakticky stejně jako lidstvo samo, nicméně po tisíciletí nepřinášela hmatatelných výsledků. Až do poloviny 19. století platilo, že byly uzavírány určité dohody, upravovaly vždy konkrétní válečný konflikt mezi určitými stranami a byly tak místně i časově omezené, navíc ochrana válečných obětí byla ponechávána prakticky bez povšimnutí. Dobíjení raněných, plenění lidských sídlišť a násilí vůči civilnímu obyvatelstvu byly běžnými praktikami válek. [7]

1.2.1 Historický vývoj civilní ochrany v mezinárodním prostředí

V 19. Století se podařilo přesvědčit hlavní mocnosti k uzavření mnohostranné úmluvy – vzniklo tak smluvní mezinárodní humanitární právo. Touto úmluvou byla Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných příslušníků ozbrojených sil v poli, a stalo se tak na diplomatické konferenci svolané Mezinárodním výborem Červeného kříže v Ženevě r. 1864 pod záštitou švýcarské vlády. V tomto okamžiku byla ochrana obětí válek povýšena na státní záležitost, státy přijaly závazky platné vždy a na každém místě. [7]

Státy svěřily významné úkoly při ochraně obětí válek a dohledu nad respektováním MHP Mezinárodnímu výboru Červeného kříže. Na základě úsilí výboru by vytvořen rozsáhlý systém čtyř Ženevských úmluv o ochraně obětí ozbrojených konfliktů z roku 1949 nahrazující starší úmluvy a zároveň již obsahující samostatnou úmluvu o ochraně civilních osob a dvou Dodatkových protokolů k těmto úmluvám z roku 1977 a třetího protokolu z roku 2005. Ženevské úmluvy a jejich Dodatkové protokoly však nejsou jedinými smlouvami mezinárodního humanitárního práva - úplný seznam zahrnuje od roku 1864 do současnosti desítky smluv a dalších norem, které mají různou míru důležitosti a některé z nich jsou již historicky překonané. [6]

1.2.2 Historický vývoj civilní ochrany v České republice

Problematikou ochrany obyvatelstva se zabývá náš právní systém už před II. světovou válkou a to zejména ochranou před předpokládaným leteckým napadením. Na základě zákona č. 82 Sb., ze dne 11. dubna 1935 o obraně a ochraně proti leteckým útokům byla zřízena civilní protiletecká ochrana spadající pod ministerstvo vnitra (K rozvoji domobrany zaměřené na ochranu proti leteckým útokům došlo i v dalších zemích Evropy - Francie, Německo, Polsko, Švýcarsko, Lotyšsko a Itálie). V roce 1938 je zákon doplněn v návaznosti na možné ohrožení Německem. [1, 8, 9, 10]

Ve městech byly k provádění zákona vytvořeny poradní výbory civilní protiletecké ochrany (dále jen CPO). Systém byl založen na soukromých organizacích, dobrovolných spolcích a sportovních sdruženích – díky tomu se celý systém kolektivní ochrany rozvíjel spolu se systémem individuální ochrany. Ministerstvo vnitra roztřídilo obce podle pravděpodobnosti předpokládaného útoku do kategorií, pro které pak následně byla stanovena opatření před leteckými útoky. Potencionálně největší ohrožení bylo ve velkých městech s průmyslovými podniky a jinými zařízeními, které byly důležité pro obranu státu. Mezi hlavní úkoly patřilo zabezpečit obyvatelstvo plynovými maskami a dostatečný počet veřejných úkrytů. [1, 8, 9, 10]

Za okupace přešlo postupně v roce 1940 na území Protektorátu Čechy a Morava řízení CPO na protektorátní policii zabezpečující součinnost ostatních složek, zejména Červeného kříže a požárních jednotek. Od července roku 1941 byly složky protektorátní CPO podřízeny říšským složkám pořádkové policie a začleněny do Luftschutz. Protiletecká ochrana byla z pohledu německého práva součástí zemské obrany a jejím úkolem bylo chránit stát před následky nepřátelských leteckých útoků. [1, 8, 9, 10]

Vzhledem ke složitosti německého práva byla v Protektorátu vydána příručka pro všechny osoby činné při zavádění protiletecké ochrany s názvem „Luftschutzrecht in Böhmen und Mähren“. Mezi hlavní úkoly patřilo varování obyvatelstva protileteckou výstražnou službou, pomoc při vzniku škod bezpečnostní a pomocnou službou, ochrana osob v průmyslových podnicích pro udržení nerušeného chodu závodní protileteckou

ochranou a ochrana osob ve veřejných a soukromých budovách svépomocnou ochranou. [1, 8, 9, 10]

Po ukončení II. světové války došlo k minimalizaci opatření k ochraně obyvatelstva před leteckým útokem. Organizovaná likvidace protiletecké ochrany probíhala od roku 1946, pod dohledem ministerstva vnitra byly odstraňovány ochranné stavby, zařízení, zbytky původní organizační struktury a další opatření. [1, 8, 9, 10]

Vládní usnesení z roku 1951 o civilní obraně a jeho příloha Nařízení o základních úkolech a povinnostech v civilní obraně na území republiky Československé vymezilo základní prvky organizace civilní obrany. Pojem obrana měl za úkol zdůraznit širší a aktivnější činnost na tomto úseku. Tato civilní obrana spadala pod ministerstvo vnitra. Organizační struktura byla tvořena zejména vojenskou částí – územními štáby CO do stupně okres, vojenskými útvary CO a zařízeními CO. Nevojenská část pak byla tvořena službami CO organizovanými rezorty a organizace a jednotky CO ve výrobně-hospodářské sféře. Opatření dle tohoto vládního usnesení byly zaměřeny k ochraně obyvatelstva, řídicích orgánů a národního hospodářství proti konvenčním zbraním a proti leteckému bombardování při masovém použití trhavých a tříštivých pum. [1, 8, 9, 10]

V roce 1962 schválila Vojenská komise obrany Ústředního výboru Komunistické strany Československa koncepcí ochrany obyvatelstva a národního hospodářství, z nichž mimo jiné vyplývalo, že úplnou ochranu proti zbraním hromadného ničení nelze zabezpečit, je ale možné snížit ztráty na životech a zdraví obyvatelstva. Hlavní prostředkem k tomuto je pak nutno považovat evakuaci obyvatelstva z prostorů, o nichž se předpokládá, že budou napadeny, dále zřizování úkrytů po celém území státu a vybavení všech obyvatel prostředky individuální protichemické ochrany. [1, 8, 9, 10]

V roce 1976 byla civilní obrana převedena z působnosti federálního ministerstva vnitra do působnosti federálního ministerstva obrany. CO byla součástí Československé lidové armády a zahrnovala opatření k zabezpečení ochrany a obrany obyvatelstva před následky nepřátelského napadení, k vytvoření podmínek pro plynulý chod

hospodářského života při nepřátelském napadení a k odstraňování následků tohoto napadení. Od poloviny 80. let se začalo i v ČSSR uvažovat o úloze civilní obrany v době míru při likvidaci přírodních a antropogenních katastrof. [1, 8, 9, 10]

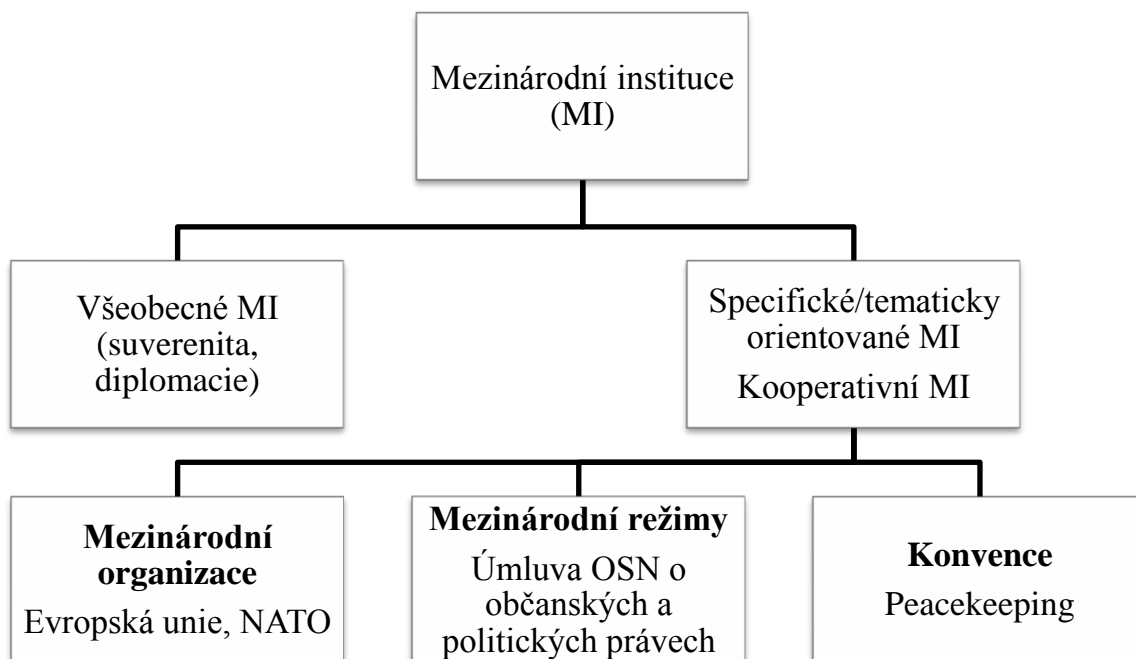
Transformace civilní obrany zahájena v roce 1990 měla za cíl vytvořit moderní spolehlivý systém ochrany obyvatelstva odpovídající systémům vyspělých zemí. Zároveň byl v tomto roce ratifikován Dodatkový protokol I k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949. Pojem civilní ochrana byl zaveden v roce 1992 v souvislosti s vyhlášením zákonem České národní rady č. 21 a odpovídá užšímu výkladu civilní obrany ve smyslu MHP (opatření k ochraně životů a k omezení materiálních škod. V roce 1993 byly zrušeny štáby civilní ochrany okresů a statutárních měst. Úkoly CO převzaly od roku 1994 okresní úřady (magistráty měst). V roce 1999 byl vysloven souhlas s převodem výkonu státní správy ve věcech civilní ochrany z působnosti Ministerstva obrany do působnosti Ministerstva vnitra, k čemuž došlo 1. ledna 2001. Tímto dnem bylo také v rámci Ministerstva vnitra vytvořeno Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky. Struktury Hlavního úřadu CO a jeho podřízené součásti byly integrovány do struktury Generálního ředitelství HZS ČR a do struktur HZS krajů. [1, 8, 9, 10]

1.3 Mezinárodní instituce

Pojem mezinárodní instituce je velmi široký, zahrnuje celou řadu entit a forem, nejvýraznější formy mezinárodní spolupráce jsou především mezinárodní organizace a mezinárodní režimy. Členění mezinárodních institucí je patrné v obrázku č. 1. Mezinárodní organizace je reprezentována institucionální formou založenou na formálním systému pravidel a cílů, administrativním aparátu a formálních a materiálních skutečnostech – statutu, správní hierarchii, orgánech, atd. Mezinárodní organizace můžeme rozdělit na vládní a nevládní, dále musí splňovat následující podmínky:

- cíle musí mít mezinárodní charakter a zahrnovat činnost v alespoň třech státech,
- individuální nebo kolektivní členství s plnými hlasovacími právy jednotlivých členů minimálně tři států, hlasovací pravidla nesmí umožnit žádné národní skupině kontrolu nad organizací,
- umožnění pravidelného volení výkonných orgánů a vedoucích reprezentantů členy, existence stálé ústředí organizace,
- v případě stejné národnosti vedoucích představitelů v jednom volebním období musí existovat princip pravidelné rotace představitelů, organizace musí mít vlastní úředníky,
- minimálně tři členové musí přispívat do rozpočtu organizace,
- schopnost samostatně existovat v národním systému,
- vykonávat aktuálně samostatné a pravidelné aktivity, navazovat vztahy s ostatními organizacemi. [11]

Mezinárodní režimy lze chápat jako multilaterální dohody mezi státy mající regulovat jednání států v rámci určité tematické oblasti. Režimy se soustřeďují jen na určitý omezený počet témat a problémů. Představují trvalé uspořádání pravidel mezi aktéry mezinárodních vztahů, regulují chování a očekávání v určitém politickém prostoru. Základními prvky uspořádání režimů jsou principy, normy, pravidla a procedury. [11]

Obr. č. 1: Mezinárodní instituce¹ (Zdroj: [11])

¹ Mezi tematicky orientované mezinárodní instituce jsou řazeny kromě výše zmíněných např. i ad hoc smlouvy nebo mezinárodní pomoc při živelných katastrofách a hromadných neštěstích. [11]

1.3.1 Mezinárodní výbor Červeného kříže

Mezinárodní výbor Červeného kříže (International Committee of the Red Cross – dále jen ICRC) je neutrální a nezávislá organizace, jejíž mandát vychází v zásadě z Ženevských dohod z roku 1949, sídlí v Ženevě, zaměstnává cca 12 000 lidí v 80 zemích světa, je financován zejména dobrovolnými dary od vlád a národních společností Červeného kříže a Červeného půlměsíce. ICRC funguje po celém světě jako poskytovatel humanitární pomoci lidem postiženým ozbrojeným konfliktem a násilím a prosazuje zákony na ochranu obětí války. [12]

Historie ICRC

První setkání budoucích členů ICRC proběhlo v únoru 1963 ve Švýcarsku v Ženevě. Mezi těmito pěti členy byl i místní Henry Dunant, který v předešlém roce publikoval knihu „A Souvenir of Solferino“, která vyzývala k lepší péči o raněné vojáky ve válce. V srpnu 1964 pak Dunant přesvědčil vlády, aby přijaly první Ženevskou konvenci, která zavazovala armády k povinnosti pečovat o raněné vojáky všech válčících stran a zavedla jednotný, znak pro lékařské služby – červený kříž na bílém pozadí. Během následujících padesáti let rozšířil ICRC svou působnost, byly zakládány národní společnosti a Ženevské konvence byly upraveny, aby obsahovaly válčení na moři. [13]

Po vypuknutí I. světové války otevřel ICRC v Ženevě Ústřední agenturu pro válečné zajatce sloužící obnovení vazeb mezi zajatými vojáky a jejich rodinami, navštěvoval válečné zajatce, prosazoval zákaz zbraní působících extrémní utrpení – např. v roce 1918 se snažil o zákaz používání yperitu. Společnosti červeného kříže na národních úrovních se zavázaly prostřednictvím dobrovolníků vést záchranné služby na bitevních polích a pečovat o raněné v nemocnicích. [13]

Po I. světové válce zůstal ICRC aktivní zejména mimo Evropu jako neutrální zprostředkovatel během konfliktů. V roce 1919 byla založena Liga společností Červeného kříže, která má v budoucnosti sloužit jako koordinační a podpůrný orgán. V roce 1929 přesvědčil ICRC vlády o přijetí nových Ženevských konvencí pro větší

ochranu válečných zajatců. Nepodařilo se ovšem dohodnout na nových zákonech na ochranu civilistů. [13]

Během II. světové války se činnost organizace značně rozšířila ve snaze o pomoc a ochranu obětem na všech stranách. ICRC spolu s Ligou spolupracovali na dodávkách pomoci po celém světě pro válečné zajatce i civilisty. Delegáti ICRC navštívili zajatce po celém světě a pomohli s výměnou milionů zpráv mezi členy rodin. Po skončení války řešil ICRC požadavky o ztracených blízkých. Největším selháním ICRC v tomto období je nedostatek opatření ve prospěch obětí holocaustu a pronásledovaných skupin. Nedostatečný právní základ a svázanost tradičními postupy znemožnila podniknout rozhodné kroky nebo otevřeně vystoupit proti nelidskému jednání na základě Ženevských dohod. Jediní, kdo tak mohl změnit osudy zajatců a civilních obětí, byli jednotliví delegáti ICRC. [13]

Od roku 1945 naléhal ICRC na vlády, aby posílily mezinárodní humanitární právo a respektovaly jej. V roce 1949 na státy na podnět ICRC dohodly na revizi stávajících tří ženevských dohod – zahrnující raněné a nemocné na bojišti, oběti války na moři a válečné zajatce – a vytvoření čtvrté: k ochraně civilistů žijících pod kontrolou nepřítele. Dohody poskytují hlavní mandát ICRC v situacích ozbrojených konfliktů. V roce 1977 byly přijaty dva dodatkové protokoly k úmluvám, první pro mezinárodní ozbrojené konflikty, druhý pro vnitrostátní konflikty. Protokoly rovněž stanovily pravidla o vedení války. [13]

Organizační struktura ICRC:

- Prezident a viceprezident ICRC (Presidency)

V současnosti je prezidentem ICRC Peter Maurer z Thunu ve Švýcarsku, viceprezidentkou pak Christine Beerli, taktéž ze Švýcarska; prezident zodpovídá za vnější vztahy ICRC, reprezentuje ICRC na mezinárodní scéně a v úzké spolupráci s generálním ředitelstvím se zabývá humanitární diplomacií ICRC; na vnitřní úrovni zajišťuje prezident ICRC hladký chod a rozvoj organizace. [14]

- Ředitelství ICRC (Directorate)

Ředitelství je výkonným orgánem ICRC, zodpovědným za provádění a uplatňování obecných cílů a strategií sestavených Shromážděním nebo Radou shromáždění. Je rovněž odpovědné za řádné fungování ICRC. Členové ředitelství ICRC jsou jmenováni shromážděním na období čtyř let. [14]

- Shromáždění (Assembly)

Shromáždění je nejvyšším řídicím orgánem ICRC, dohlíží na všechny činnosti ICRC, určuje politiku, definuje obecné cíle a strategie a schvaluje rozpočet a účetnictví, je složeno z 15 – 25 členů švýcarské národnosti. [14]

- Rada shromáždění (Assembly Council)

Rada shromáždění je pomocný orgán Shromáždění. Připravuje činnosti Shromáždění a rozhoduje o záležitostech spadajících do jeho působnosti, zejména strategické možnosti týkající se obecné politiky financování, personálu a komunikace. Slouží jako spojení mezi Ředitelstvím a Shromážděním, kterému pravidelně podává hlášení. Skládá se z pěti Shromážděním volených členů. [14]

1.3.2 Organizace spojených národů

Organizace spojených národů (OSN) je mezinárodní organizace, jejímiž čtyřmi hlavními cíli jsou udržet světový mír; rozvíjet přátelské vztahy mezi národy; pomáhat státům společně pracovat na zlepšení života chudých lidí, přemoci hlad, nemoci a negramotnost a podporovat respektování práv a svobod ostatních a nakonec být centrum pro harmonizaci činnosti národů k dosažení těchto cílů. Je známa hlavně pro své mírové operace, budování míru, předcházení konfliktů a humanitární pomoc. Organizace pracuje na široké škále základních otázek, od udržitelného rozvoje, životního prostředí a ochrany uprchlíků, katastrof, boje proti terorismu, k prosazování demokracie, lidských práv, rovnoprávnosti, hospodářského a sociálního rozvoje a další. [15]

Historie OSN

Název Spojené národy (United Nations) byl poprvé na návrh amerického prezidenta Franklina D. Roosevelta použit v Deklaraci Spojených národů z 1. Ledna 1942, ve které se zástupci 26 států jménem svých vlád zavázali pokračovat ve společném boji proti mocnostem Osi. V San Francisku se v roce 1945 sešli na Konferenci Spojených národů o mezinárodním uspořádání zástupci 50 zemí a vypracovali Chartu Organizace spojených národů. Charta byla 26. června téhož roku podepsána, později se připojilo jako 51. zakládající členská země Polsko. Oficiálním datem vzniku OSN je pak datum 24. října 1945, kdy došlo k ratifikaci Charty Čínou, Francií, Sovětským svazem, USA, Velkou Británií a většinou ostatních signatářských zemí OSN. Systém organizace OSN je zobrazen v příloze č. 1. [16]

Organizační struktura OSN:

- Valné shromáždění (General Assembly)

Valné shromáždění je hlavním poradním orgánem OSN, skládá se ze zástupců všech členských států. Práce OSN pochází hlavně z pověření udělených valným shromážděním. Při rozhodování o důležitých záležitostech je nutná dvoutřetinová většina hlasů u rozhodování o ostatních otázkách stačí prostá většina. [17, 18]

- Rada bezpečnosti (Security Council)

Rada bezpečnosti má podle Charty OSN hlavní odpovědnost za udržování mezinárodního míru a bezpečnosti. Má 15 členů, z toho 5 stálých – Čína, Francie, Rusko, USA a Velká Británie – a 10 nestálých členů, kteří jsou voleni Valným shromážděním na dvouleté období. [17, 18]

- Ekonomická a sociální rada (Economic & Social Council)

Ekonomická a sociální rada, zřízená Chartou OSN je hlavním orgánem koordinujícím ekonomické, sociální a další související práce OSN a jiných specializovaných agentur a institucí. Má 54 členů na tříleté období, rozhodnutí přijímá prostou většinou, kdy každý člen má jeden hlas. [17, 18]

- Poručenská rada (Trusteeship Council)

Poručenská rada byla ustanovena v roce 1945 Chartou OSN, aby dohlížela na území zařazených do poručenské soustavy pod správou členských států a zajistila, aby byly podniknuty odpovídající kroky pro přípravu území na autonomii a nezávislost, což se v roce 1994 podařilo a proto byla její procedurální pravidla upravena a Rada se schází jen v situacích, kdy to situace vyžaduje. [17, 18]

- Mezinárodní soudní dvůr (International Court of Justice)

Mezinárodní soudní dvůr se nachází v Haagu v Nizozemí, je hlavním soudním orgánem OSN. Řeší spory mezi státy a dává odborné posudky OSN a jejím specializovaným institucím. Jeho statut je nedílnou součástí Charty OSN. [17, 18]

- Sekretariát (Secretariat)

Sekretariát provádí každodenní práci OSN. Je tvořen odděleními a úřady. Celkové administrativní vedení OSN zajišťuje Výkonný úřad generálního tajemníka, který zahrnuje generálního tajemníka a tým jeho poradců. Sekretariát sídlí v New Yorku. [17, 18]

1.3.3 Severoatlantická aliance

NATO je politická a vojenská aliance v podobě mezivládní organizace v rámci nezávislých států. Rozhodnutí v rámci aliance jsou přijímána za všeobecného souhlasu všech členských zemí. Hlavním cílem aliance je chránit svobodu a bezpečnost členských zemí politickými a vojenskými prostředky. V rámci politické části NATO prosazuje demokratické hodnoty a povzbuzuje konzultaci a spolupráci v oblastech obrany a bezpečnosti pro vybudování důvěry a v dlouhodobém horizontu zabránit konfliktům. V rámci vojenské části se NATO zavazuje k mírovému řešení sporů. V případě, že diplomatická úsilí selžou, má vojenské jednotky potřebné k provedení operací pro řešení krizové situace. Tyto operace mohou být prováděny na základě článku 5 Washingtonské smlouvy, nebo pod mandátem OSN, samostatně nebo ve spolupráci s dalšími zeměmi a mezinárodními organizacemi. [19, 20]

Historie NATO

Severoatlantická aliance nebo také pod svou anglickou zkratkou NATO (North Atlantic Treaty Organization) vznikla 4. dubna 1949 podpisem Washingtonské smlouvy dvanácti zakládajícími zeměmi. Při vzniku bylo úkolem NATO odstrašit sovětskou expanzi, zamezit oživení nacionalistického militarismu v Evropě silnou americkou přítomností na kontinentu a povzbudit politickou integraci Evropy. Hlavní zásada kolektivní obrany NATO pomáhala zajistit bezpečné prostředí, nezbytné pro rozvoj demokracie a pro hospodářský růst. Po rozpadu Sovětského svazu a rozpuštění Varšavské smlouvy se začala aliance angažovat i v řešení krizových situací a rozvíjet partnerství s různými zeměmi a organizacemi, s nimiž spolupracuje na poli bezpečnosti. [21]

Organizační struktura NATO:

Struktura Severoatlantické aliance je zobrazena na obrázku č. 2.

Civilní struktura NATO

- Severoatlantická rada (North Atlantic Council)

Severoatlantická rada je hlavní politický a nejvyšší rozhodovací a konzultační orgán NATO, fórum pro diskusi a vzájemné konzultace, mají zde zastoupení všichni členové NATO. Schůze probíhají na několika úrovních – na úrovni stálých zástupců členských států, na úrovni ministrů obrany či zahraničí nebo na úrovni hlav vlád a států. [19]

- Generální tajemník (Secretary General)

Generální tajemník je předsedou NATO a odpovídá za její řízení. Dále odpovídá za činnost Mezinárodního sekretariátu. Reprezentuje NATO navenek a je nejvýše postavený civilista v rámci organizace, nemá ale skutečnou rozhodovací pravomoc, může sloužit jako prostředník v případě neshod. [19]

- Skupina pro jaderné plánování (Nuclear Planning Group)

Skupina pro jaderné plánování rozhoduje ohledně jaderných otázek a související politiky NATO. Zasedání se účastní všechny členské země mimo Francie, která se Skupiny neúčastní. [19]

- Mezinárodní sekretariát (International Staff)

V rámci Mezinárodního sekretariátu NATO pracuje v sídle NATO v Bruselu více než 1000 zaměstnanců. Primární úlohou sekretariátu je poskytovat poradenství, vedení a administrativní podporu národních delegací. [19,22]

- Civilní výbory NATO (Civil committees)

Severoatlantické radě podléhá řada výborů jako např. Výbor pro civilní nouzové plánování, Výbor pro obrannou politiku a plánování, Bezpečnostní výbor, Výbor pro leteckou a raketovou obranu a další. [19, 23]

Vojenská struktura NATO

- Vojenský výbor (Military Committee)

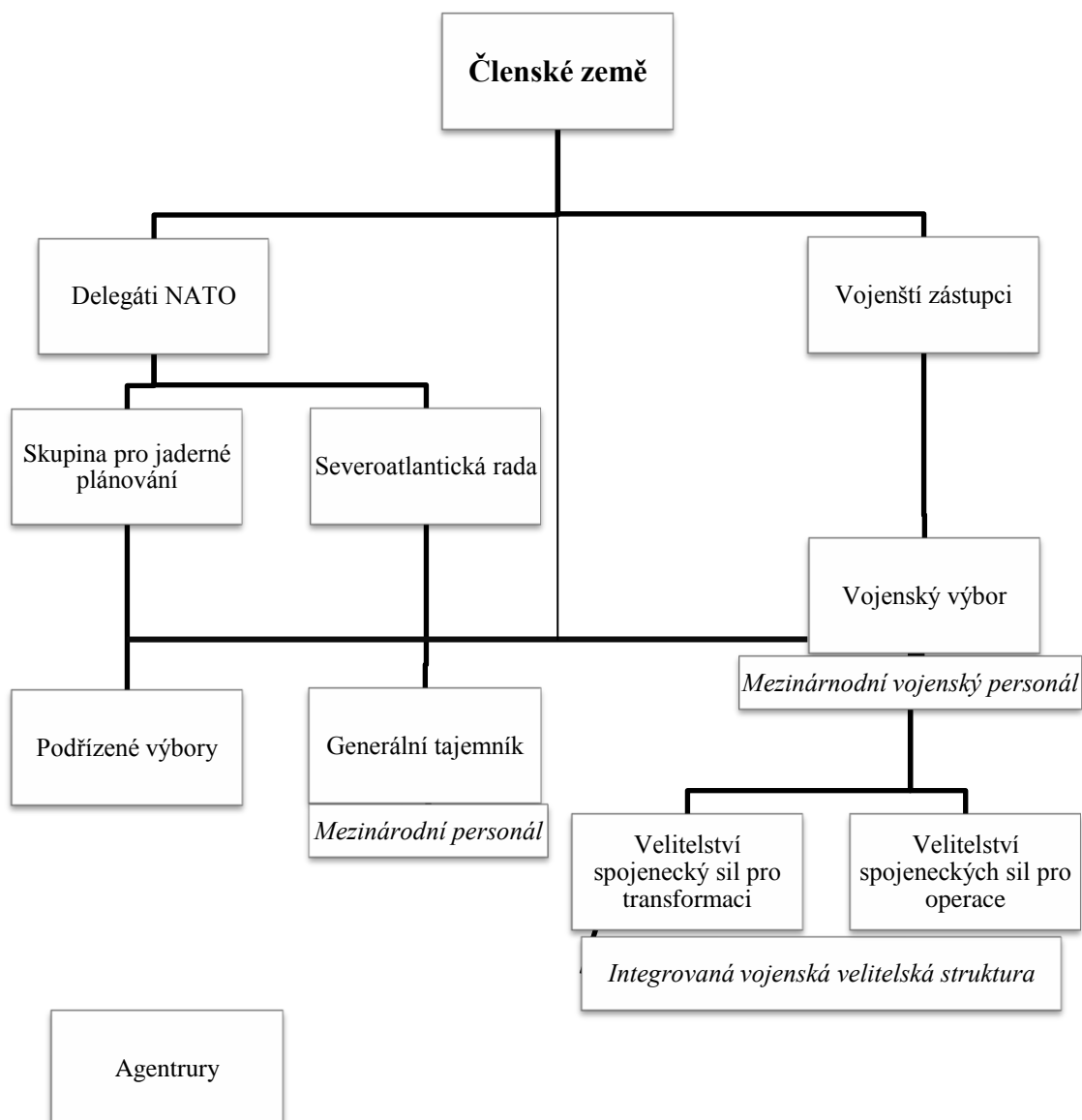
Nejvyšším vojenským orgánem NATO je Vojenský výbor, jeho rolí je poskytovat vojenské poradenství a doporučení Severoatlantické radě a Skupině pro jaderné plánování, spadají pod něj obě alianční strategická velitelství. Jednotlivé členské země mají ve Vojenském výboru zástupce na pozici vojenských představitelů při NATO. V čele Vojenského výboru je předseda. [19]

- Velitelství spojeneckých sil pro operace (Allied Command Operations – ACO)

Cílem ACO je zajistit vojenské velení a jeho kvalitu pro NATO v blízkosti území členských států i na velké vzdálenosti v nepředvídatelném, komplexním a dynamickém prostředí pro ochranu svobody a unikátního dědictví členů Aliance. Vrchní velitelství spojeneckých sil v Evropě – Supreme Headquarters Allied Powers Europe (SHAPE) je strategickým velitelstvím ACO, dále zahrnuje ACO dvě velitelství společných sil, stálé velitelství námořního a velitelství pozemní. Organizaci rovněž posiluje schopnost velení a řízení vzdušných operací pomocí stálého vzdušného velitelství, dvou kombinovaných center letového provozu a centra nasazení vzdušných sil a řízení. [24]

- Velitelství spojeneckých sil pro transformaci (Allied Command Transformation - ACT)

ACT byl vytvořen v roce 2002 v rámci reorganizace struktury velení NATO, podporuje a vede řadu iniciativ, jejichž cílem je přeměnit vojenská struktura NATO, jeho síly, schopnosti a doktrínu. Základní funkce ACT jsou založeny na základě strategického myšlení, rozvoje kapacit, vzdělávání, školení, cvičení, kooperaci a angažovanosti. Tyto funkce se odrážejí ve složení ACT, to se skládá z velitelství v Norfolku a tří podřízených subjektů: Centrum společného vedení války (Joint Warfare Centre), Centrum společného tréninku jednotek (Joint Force Training Centre) a Centrum společné analýzy a instrukcí (Joint Analysis & Lessons Learned Centre). [25]

Obr. č. 2: Struktura NATO (Zdroj: [26])

Civilní nouzové plánování v rámci NATO

Cílem civilního nouzového plánování v rámci NATO je shromažďování, analýza a sdílení informací o národních plánovacích činnostech k zajištění co nejefektivnějšího využití civilních zdrojů pro jejich použití při mimořádných událostech. To umožňuje

spojencům a partnerským národům vzájemně si pomáhat při přípravě a řešení následků krize, katastrof nebo konfliktů. [26]

Výbor pro civilní nouzové plánování – Civil Emergency Planning Committee (CEPC)

Výbor pro civilní nouzové plánování je nejvyšší poradní orgán NATO pro ochranu civilního obyvatelstva a využití civilních zdrojů pro podporu cílů NATO. Civilní nouzové plánování poskytuje NATO základní civilní znalosti a schopnosti v oblasti řízení připravenosti a zvládnání následků terorismu, humanitární odezvy, reakce na katastrofy a ochranu kritické infrastruktury. Výbor pro civilní nouzové plánování koordinuje plánování v několika oblastech, aby v případě potřeby byla dostupná civilní podpora vojenských operací NATO nebo podpora vnitrostátních orgánů v mimořádných situacích civilního charakteru. Výbor mimo jiné vyvinul např. plán pro zlepšení civilní připravenosti NATO a partnerských zemí proti teroristickým útokům. Výbor také podporuje rozvoj kybernetických schopností NATO prostřednictvím poskytování poradních odborných znalostí a podporou pro výcvik. Výbor pomáhá s otázkami energetické bezpečnosti, zejména ochrany kritické infrastruktury formou výměny zkušeností a osvědčených postupů mezi národy. V oblasti protiraketové obrany se Výbor zaměřuje na otázky týkající se důsledků zabránění dopadu na ochranu civilního obyvatelstva. [28]

Euro-atlantické koordinační středisko pro řešení mimořádných událostí – Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Centre (EADRCC)

Euroatlantické koordinační středisko pro řešení mimořádných událostí je hlavním mechanismem civilní nouzové odezvy NATO v euroatlantické oblasti. Je aktivní po celý rok, 24 hodin - 7 dní v týdnu a zahrnuje 28 spojeneckých zemí NATO a 22 partnerských zemí. Centrum funguje jako informační systém pro koordinaci požadavků a nabídek pomoci především v případě přírodních a člověkem způsobených katastrof. [29]

1.3.4 Evropská unie

Evropská unie je tvořena větší částí evropského kontinentu, je to unikátní hospodářské a politické společenství 28 evropských států. Funguje na zásadách právního státu. Jednotlivé činnosti EU se odvíjí od smluv, se kterými všechny členské státy vyslovili demokratický a dobrovolný souhlas. Po zrušení hraničních kontrol mezi jednotlivými zeměmi EU je obyvatelstvu umožněno cestovat bez omezení po většině kontinentu, zejména za prací. Jednotný nebo také vnitřní trh umožňuje volný pohyb většiny zboží, služeb, kapitálu a osob. Jako jeden z dalších cílů EU je podpora dodržování lidských práv v Unii i po celém světě. [30]

Historie Evropské unie

Počátky Evropské unie sahají až do II. světové války. Země západní Evropy zakládají jako první krok ke vzájemné spolupráci v roce 1949 Radu Evropy. Šest zemí – Belgie, Francie, Lucembursko, Německo a Nizozemsko podepisuje v roce 1951 na základě Schumanova plánu smlouvu o společné organizaci těžkého průmyslu – uhlí a oceli, na základě úspěchu Smlouvy o založení Evropského společenství se tato spolupráce v roce 1957 rozšiřuje na další hospodářské oblasti. V roce 1963 je zahájena Společná zemědělská politika umožňující členským státům společnou kontrolu produkce potravin. V roce 1968 odstraňuje šest evropských zemí vnitřní cla na dovážené zboží, čímž umožňují volný příhraniční obchod. Od roku 1970 existují první plány pro zavedení jednotné měny. V roce 1974 je jako projev solidarity zřízen vedoucími představiteli Evropský fond pro regionální rozvoj. V roce 1979 se konají první přímé volby členů Evropského parlamentu. [31]

7. února 1992 je v Maastrichtu podepsána Smlouva o Evropské unii. Ta stanovuje jasná pravidla pro jednotnou měnu, pro zahraniční a bezpečnostní politiku a užší spolupráci v oblasti spravedlnosti a vnitřních věcí – název se oficiálně mění z Evropského společenství na Evropskou unii. V roce 1995 vstupuje v 7 zemích v platnost Schengenská dohoda, jenž umožňuje cestujícím jakékoliv státní příslušnosti cestovat mezi těmito zeměmi bez pasových kontrol. V roce 2007 je všemi členskými státy podepsána Lisabonská smlouva doplňující smlouvy předchozí, má za cíl posílit

demokracii, efektivnost a transparentnost EU. V roce 2013 přistupuje do EU zatím 28. země – Chorvatsko. V příloze č. 2 je na grafu zobrazen vývoj Evropské unie – jednotlivé smlouvy. [31]

Hlavní instituce EU:

- Rada Evropské unie

V Radě EU ministři jednotlivých členských států EU na setkáních přijímají právní předpisy a koordinují hlavní směry hospodářských politik členských států. Mezi další úkoly Rady EU patří podepisování dohod mezi EU a dalšími zeměmi, schvalování ročního rozpočtu EU, rozvoj zahraniční a obranné politiky EU a koordinace spolupráce mezi soudními orgány a policejními složkami členských států.[32]

- Evropská komise

Evropská komise patří mezi hlavní orgány Evropské unie, zastupuje a hájí zájmy EU jako celku. Mezi činnost Evropské komise patří předkládat návrhy právních předpisů Parlamentu a Radě, spravovat rozpočet EU a přerozdělování finančních prostředků, dohlížet spolu s Evropským soudním dvorem na dodržování evropského práva a reprezentovat EU na mezinárodní scéně. Každou členskou zemi reprezentuje 1 komisař. [33]

- Evropský parlament

Poslance Evropského parlamentu jsou voleni přímými volbami na funkční období pěti let. Parlament je jedním z hlavních orgánů EU přijímající právní předpisy. Hlavními úlohami Evropského parlamentu je společně s Radou projednávat a schvalovat právní předpisy EU, vykonávat dohled nad dalšími orgány EU, hlavně Evropskou komisí, a kontrolovat tak demokratičnost jejich fungování a společně s radou projednávat a přijímat rozpočet EU. [34]

- Evropská rada

Evropská rada stanovuje obecný politický směr a priority EU, zabývá se složitými nebo jinak náročnými otázkami, které není možné řešit na úrovni mezivládní spolupráce. Evropská rada nemá pravomoc schvalovat právní

předpisy. Scházejí se zde vedoucí představitelé států a vlád jednotlivých členských států EU, předseda Komise a předseda Evropské rady. [35]

- Soudní dvůr Evropské unie

Soudní dvůr EU zajišťuje na základě výkladu právních předpisů EU jejich jednotné uplatňování ve všech státech EU. Řeší spory mezi vládami členských států a mezi orgány EU. Soudní dvůr může řešit i spory jednotlivců, podniků nebo organizací, pokud se domnívají, že ze strany orgánů EU došlo k porušení jejich práv. Soudní dvůr je tvořen 28 soudci, za každý členský stát jeden. [36]

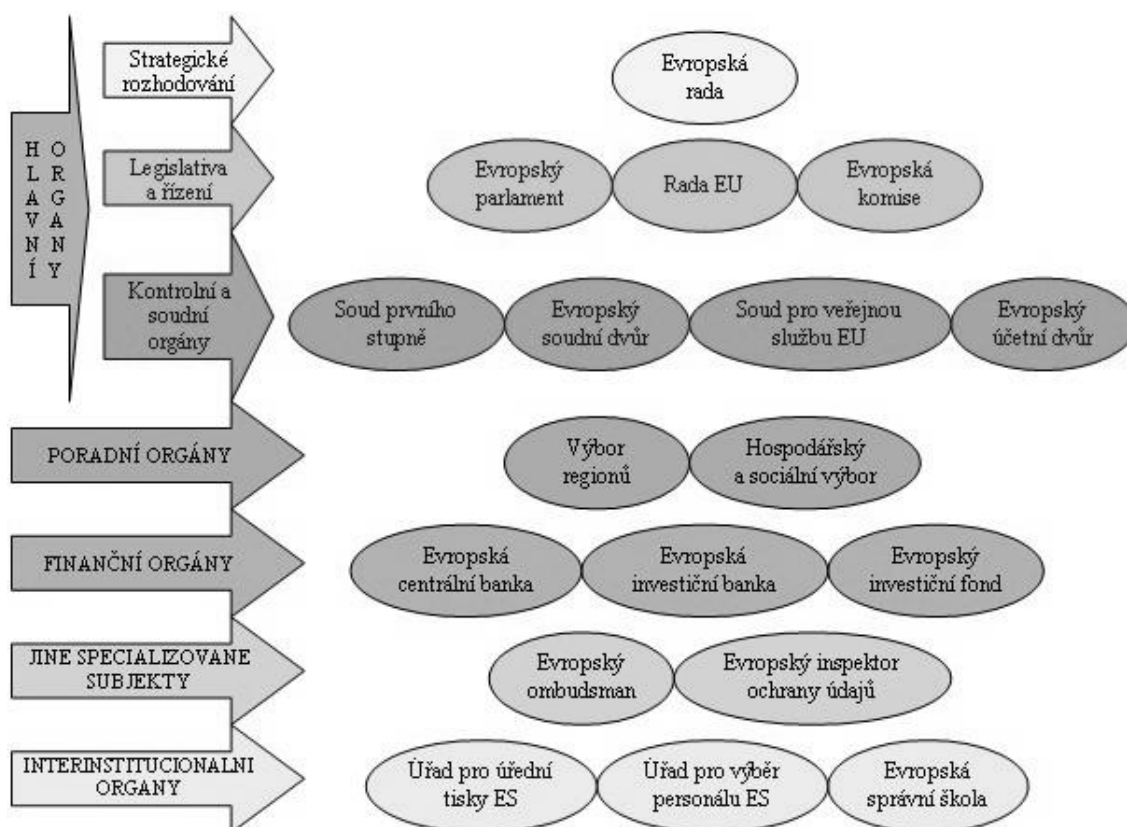
- Účetní dvůr

Hlavní záměrem Účetního dvora je, aby peníze daňových poplatníků v EU byly využívány co nejlépe, může tedy provádět kontrolní audit všech jednotlivců nebo organizací nakládajících s peněžními prostředky EU. Účetní dvůr nemá oprávnění podnikat žádné právní kroky, v případě nesrovnalostí předává informace Evropskému úřadu pro boj proti podvodům.[37]

- Evropská centrální banka

Hlavním účelem Evropské centrální banky je pečování o cenovou stabilitu, zejména v těch zemích, kde je používáno euro a udržování stability finančního systému – zajištění řádného dohledu nad finančními trhy a institucemi. Společně centrálními bankami všech 28 členských států EU tvoří tzv. Evropský systém centrálních bank. [38]

Struktura institucí Evropské unie je vidět na obrázku č. 3.

Obr. č. 3: Orgány Evropské unie

(Zdroj: http://nd01.jxs.cz/859/936/4d4855b8ed_25768222_o2.jpg)

Civilní nouzové plánování a humanitární pomoc v rámci EU

Asistenci v oblasti civilní ochrany tvoří vládní pomoc dodávaná bezprostředně po katastrofě. Ta může mít podobu věcné pomoci, rozmístění speciálně vybavených týmů, nebo posuzování a koordinace odborníků v postižené oblasti. Dobře koordinovaná reakce na evropské úrovni je nezbytná pro vyhnutí se zdvojení snah o pomoc a zajištění, že pomoc splňuje skutečné potřeby postižené oblasti. K posílení spolupráce mezi orgány národních civilních ochranných složek po celé Evropě, vznikl v roce 2001 Mechanismus civilní ochrany EU (Civil Protection Mechanism). Mechanismus CO EU je složen z 31 států – 28 členských států EU, kromě Islandu, Norska a bývalé jugoslávské republiky Makedonie (ta v současnosti obnovuje své členství) Mechanismus byl zřízen za účelem koordinované pomoci od zúčastněných států obětem přírodních nebo antropogenních katastrof v rámci Evropy i mimo ní.[39]

Operační středisko

Operačním střediskem mechanismu je Středisko pro koordinaci odezvy na mimořádné události - Emergency Response Coordination Centre (ERCC), které sleduje nouzové situace po celém světě 24 hodin denně, 7 dní v týdnu a koordinuje reakce zúčastněných zemí v případě krize. Díky svému umístění a soběstačnosti v rámci modulů civilní ochrany jsou týmy ERCC připraveny zasahovat v krátké době na území i mimo EU. Specializují se na úkoly jako je hledání a záchrana, letecké hašení lesních požárů, a další. [39]

Další aktivity

Mechanismus pomáhá při mimořádné události – znečištění moří, kde úzce spolupracuje s Agenturou evropské námořní bezpečnosti (EMSA). V případě krize v rozvojových zemích, jde pomoc v oblasti civilní ochrany obvykle ruku v ruce s humanitární pomocí EU. [39]

Mechanismus poskytuje zúčastněným zemím také možnost trénovat své týmy civilní ochrany. Výměnou osvědčených postupů a učení zvyšují týmy své schopnosti a účinnost v reakci na katastrofy. Kromě toho poskytuje mechanismus nouzové komunikace a nástroje pro sledování pod dohledem ERCC prostřednictvím Společného komunikačního a informačního systému pro mimořádné události - Common Emergency and Information System (CECIS), webových výstrah a oznámení aplikace umožňující výměny informací mezi zúčastněnými státy a ERCC v reálném čase. [39]

Dále Evropská komise podporuje a doplňuje úsilí o prevenci a připravenost zúčastněných států se zaměřením na oblasti, kde je mnohem efektivnější společný evropský přístup než samostatné národní akce. Patří sem zvyšování kvality a přístupnost i informacím katastrofy, podpoření výzkumu na zvýšení odolnosti vůči katastrofám a posílení nástrojů pro včasné varování. [39]

Generální ředitelství pro humanitární pomoc a civilní ochranu - The European Commission's Humanitarian aid and Civil Protection department (ECHO)

Generální ředitelství pro humanitární pomoc a civilní ochranu má za cíl zachránit a zachovat život, předcházet a zmírnit lidské utrpení a zajišťovat integritu a důstojnost obyvatel postižených přírodními katastrofami a krizemi. Ředitelství je v Bruselu spolu s globální sítí a terénními kanceláři. ECHO zajišťuje rychlé a efektivní poskytování dodávky pomoci EU prostřednictvím svých dvou hlavních nástrojů: humanitární pomoci a civilní ochrany.[40]

1.3.5 Mezinárodní právní normy spojené s civilní ochranou (ochranou obyvatelstva)

Systém hlavních smluv MHP je dnes tvořen těmito dokumenty:

- Ženevské úmluvy o ochraně obětí ozbrojených konfliktů z roku 1949:
 - Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli
 - Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných, nemocných a trosečníků ozbrojených sil na moři
 - Ženevská úmluva o zacházení s válečnými zajatci
 - Ženevská úmluva o ochraně civilních osob za války
- Dodatkové protokoly ke čtyřem Ženevským úmluvám z roku 1977
 - Dodatkový protokol o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů
 - Dodatkový protokol o ochraně obětí konfliktů nemajících mezinárodní charakter
 - Dodatkový protokol o dalším mezinárodním rozeznávacím znaku (v platnost vstoupil r.2007). [7]

Jako další smlouvy, dohody a úmluvy, které zasahují do MHP, můžeme zařadit např.:

- Úmluva o zákazu vývoje, výroby a skladování bakteriologických (biologických) a toxinových zbraní a o jejich likvidaci z roku 1972
- Úmluva o zákazu nebo omezení používání určitých druhů konvenčních zbraní, které mohou způsobit nadměrné utrpení nebo mít nerozlišující účinky z roku 1980 a její protokoly:
 - Protokol (I) o zákazu používání výbušných zbraní s nedetekovatelnými střepinami
 - Protokol (II) o zákazu nebo omezení používání min a podobných prostředků
 - Protokol (III) o zákazu nebo omezení používání zápalných zbraní
 - Protokol (IV) o zákazu oslepujících laserových zbraní (z r.1995)

- Protokol (V) o výbušných pozůstatcích války (z r.2003)
- Úmluva o zákazu vývoje, výroby, skladování a užívání chemických zbraní a o jejich likvidaci z roku 1993
- a další. [7]

1.3.6 Právní normy Evropské unie zabývající se civilní ochranou

Platné právní předpisy [41]:

- Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 1313/2013/EU ze dne 17. prosince 2013 o mechanismu civilní ochrany Unie (Decision No 1313/2013/EU of the European Parliament and of the Council on a Union Civil Protection Mechanism)
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č.375/2014 ze dne 3. dubna 2014 o zřízení Evropského dobrovolnického sboru humanitární pomoci („iniciativa Humanitární dobrovolníci EU“ (Regulation No 375/2014 of the European Parliament and the Council on establishing the European Voluntary Humanitarian Aid Corps (‘EU Aid Volunteers initiative’))
- Nařízení (ES) č. 1257/96 o humanitární pomoci (Regulation (EC) No 1257/96 concerning humanitarian aid)

Prováděcí předpisy [41]:

- Rozhodnutí Komise 2010/481/EU, Euratom, kterým se mění rozhodnutí 2004/277/ES, Euratom, pokud jde o prováděcí pravidla k rozhodnutí Rady 2007/799/ES, Euratom o vytvoření mechanismus civilní ochrany Společenství (Commission Decision 2010/481/EU, Euratom amending Decision 2004/277/EC, Euratom as regards rules for the implementation of Council Decision 2007/799/EC, Euratom establishing a Community civil protection mechanism)
- Rozhodnutí Komise 2008/73/ES, Euratom, kterým se mění rozhodnutí Komise 2004/277/ES, Euratom, pokud jde o prováděcí pravidla k rozhodnutí Rady 2004/277/EC Euratom o vytvoření mechanismu civilní ochrany Společenství (Commission Decision 2008/73/EC, Euratom amending Decision

2004/277/EC, Euratom as regards rules for the implementation of the Mechanism)

- Rozhodnutí Komise 2007/606/EC, Euratom, kterým se stanoví prováděcí pravidla k ustanovením o dopravě obsaženým v rozhodnutí Rady 2007/162/ES, Euratom o zřízení finančního nástroje pro civilní ochranu (Commission Decision 2007/606/EC, Euratom laying down rules for the implementation of the provisions on transport)
- Rozhodnutí Komise 2004/277/ES, kterým se stanoví prováděcí pravidla k rozhodnutí Rady 2001/792/ES, Euratom o vytvoření mechanismu Společenství na podporu zvýšené spolupráce při pomocných zásazích v civilní ochraně (Commission Decision 2004/277/EC laying down rules for the implementation of Council Decision 2001/792/EC)

1.3.7 Právní normy Severoatlantické aliance zabývající se civilní ochranou

- Strategická koncepce NATO (Strategic Concept For the Defence and Security of The Members of the North Atlantic Treaty Organisation)
- 2010 – 2013 Ministerská směrnice civilního nouzového plánování NATO (2010 – 2013 Ministerial Guidance for CEP. SCEPC, 2009. EAPC(C)D(2010)0004.)
- 2014 – 2017 Politická směrnice civilního nouzového plánování NATO (2014-2017 Political Guidance for Civil Emergency Planning. CEPC, 2014. AC/98-D(2014)0002.)

1.4 Česká republika

Česká republika je parlamentní republika. Vznikla po rozdělení České a Slovenské federativní republiky (ČSFR) a to dne 1. ledna 1993. Do NATO vstoupila ČR v roce 1999 a do Evropské unie 1. května 2004. [42]

1.4.1 Organizace ochrany obyvatelstva na území České republiky

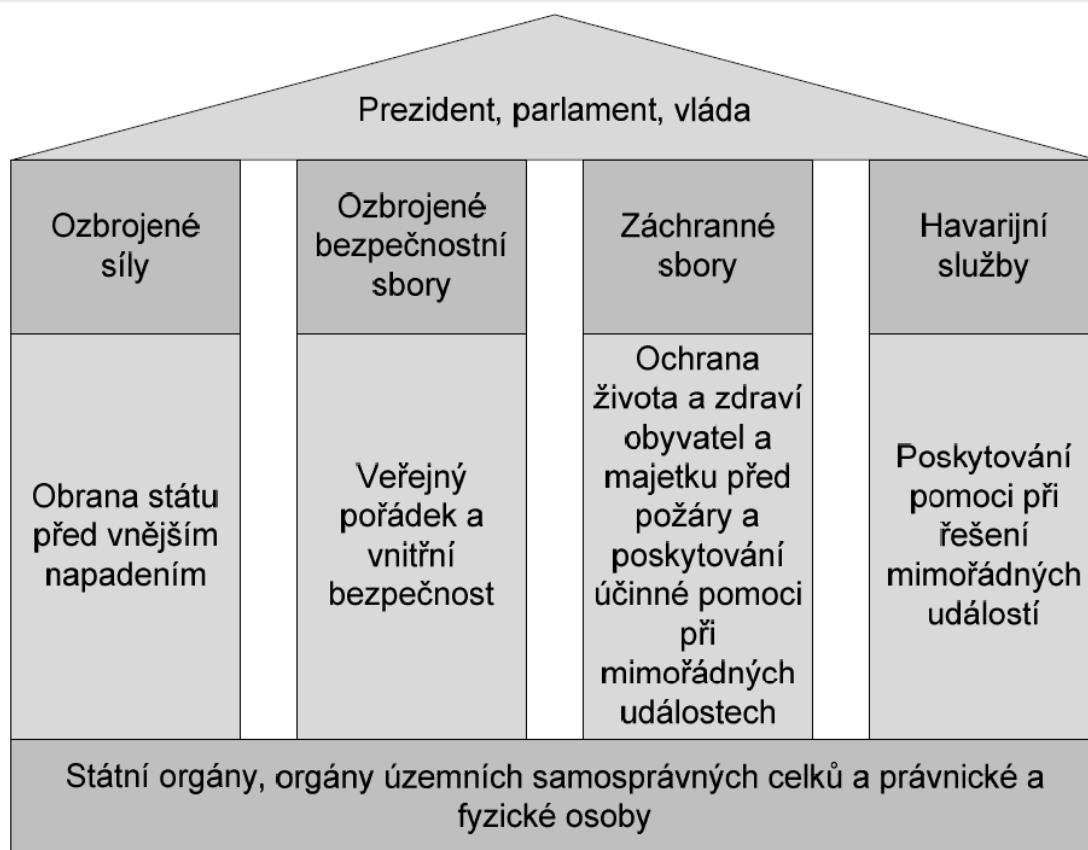
Integrovaný záchranný systém začal vznikat již v roce 1993. Důvodem vzniku byla každodenní potřeba spolupráce hasičů, zdravotníků, policie a dalších složek podílejících na řešení mimořádných událostí (požárů, havárií, dopravních nehod, atd.). Vždy existovala nutnost i zájem o spolupráci při řešení větších událostí za účelem dosažení rychlé a účinné záchrany eventuelně likvidace mimořádné události. Jistý způsob spolupráce uvedených složek tedy vždy na místě zásahu existoval. Vzhledem k různým pravomocím a odlišné pracovní náplni jednotlivých složek vznikala a vzniká nutnost určité koordinace postupů. Proto byl vydán v platnost zákon č. 239/2000Sb. [43]

Tento zákon a další právní normy, které stanovují ministerstvům, ostatním správním úřadům, složkám integrovaného záchranného systému, orgánům krajů, obcím s rozšířenou působností, obcím a vybraným právníckým a fyzickým osobám konkrétní úkoly v oblasti ochrany obyvatelstva, nazýváme tzv. krizovou legislativou. [10]

Na plnění úkolů civilní ochrany, respektive ochrany obyvatelstva se dále podílí celá řada institucí, organizací a orgánů státní správy a samosprávy, jako např. ústřední správní orgány (podle Zákona č. 2/1969Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy ČR), orgány krajů (podle Zákona č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení)), orgány obcí s rozšířenou působností a obcí (podle Zákona č. 128/2000Sb., o obcích (obecní zřízení)), dále pak armáda České republiky (podle Zákon č. 219/1999Sb., o ozbrojených silách České republiky), obecní policie v jednotlivých obcích (podle Zákon č. 553/1991Sb., o obecní policii) a řada dalších.

K posilování bezpečnosti a ochrany obyvatelstva je tedy nezbytné zajistit funkčnost těchto dotčených orgánů státní správy a samosprávy, právníckých a podnikajících

fyzických osob a rozvíjení procesů a nástrojů. Schéma bezpečnostního systému České republiky je vidět na obrázku č. 4. [44]

Obr. č. 4 Bezpečnostní systém České republiky (Zdroj: [44])

Bezpečnostní rada státu

Bezpečnostní rada státu je stálý pracovní orgán vlády České republiky v oblasti bezpečnostní politiky. Jejím základním úkolem je podílet se na tvorbě bezpečnostního systému státu, zabezpečovat koordinaci a kontrolu opatření k zajišťování bezpečnosti České republiky a mezinárodních závazků. Má 10 členů, předsedou Bezpečnostní rady státu je předseda vlády, dalšími členy jsou ministři vnitra, zahraničních věcí, obrany, průmyslu a obchodu, dopravy, zdravotnictví, životního prostředí a zemědělství. [45]

V rámci Bezpečnostní rady států působí několik pracovních výborů:

- Výbor pro koordinaci zahraniční bezpečnostní politiky,
- Výbor pro obranné plánování,
- Výbor pro civilní nouzové plánování,
- Výbor pro zpravodajskou činnost. [45]

Jako pracovní orgán pro zabezpečení řešení krizových situací nebo jiných závažných situací týkajících se bezpečnostní zájmů České republiky slouží Bezpečností radě států Ústřední krizový štáb. [45]

Výbor pro civilní nouzové plánování

Výbor pro civilní nouzové plánování je stálým pracovním orgánem Bezpečnostní rady států pro oblast civilního nouzového plánování a pro koordinaci a plánování opatření, která mají zajistit ochranu vnitřní bezpečnosti státu. Výbor koordinuje problematiku zejména v oblasti zajištění ochrany obyvatelstva a ekonomiky, ochrany kritické infrastruktury včetně zabezpečování opatření pro případ radiační havárie, preventivních opatřeních proti použití zbraní hromadného ničení a odstraňování případných následků jejich použití a sladění požadavků na věcné zdroje nezbyté pro zajištění bezpečnosti České republiky. [46]

Integrovaný záchranný systém

IZS je označován jako koordinovaný postup dvou a více složek při přípravě a řešení mimořádných událostí a při provádění záchranných a likvidačních prací. Dále může být popsán jako prostředek součinnosti územních orgánů veřejné správy a jednotlivých složek při provádění záchranných a likvidačních prací, kdy působnosti prováděné krajským úřadem nebo obecním úřadem ORP jsou vykonávány v přenesené působnosti v rámci státní správy. [47]

Základní složky IZS

Složky IZS jsou rozděleny na základní a ostatní. Hasičský záchranný sbor České republiky, jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí kraje jednotkami

požární ochrany, zdravotnická záchranná služba a Policie České republiky tvoří základní složky IZS. Ty mají za úkol zajistit nepřetržitou pohotovost pro příjem ohlášení vzniku MU, vyhodnotit ji a provést neodkladný zásah v místě MU a pro splnění tohoto účelu rozmístí své síly a prostředky po celém území České republiky. [3].

Ostatní složky IZS

Vyčleněné síly a prostředky ozbrojených sil, ostatní ozbrojené bezpečnostní sbory, ostatní záchranné sbory, orgány ochrany veřejného zdraví, havarijní, pohotovostní, odborné a jiné služby, zařízení civilní ochrany, neziskové organizace a sdružení občanů, která lze využít k záchranným a likvidačním pracím, řadíme mezi ostatní složky IZS. Při vyhlášení krizových stavů a v době jejich trvání se stávají ostatními složkami IZS odborná zdravotnická zařízení, která jsou na úrovni fakultních nemocnic, pro poskytování specializované péče obyvatelstvu. Tyto složky poskytují při záchranných a likvidačních pracích plánovanou pomoc na vyžádání. [3]

1.4.2 Vybrané české právní normy spojené s civilní ochranou (ochranou obyvatelstva)

Nejvyšší právní normy České republiky zajišťují občanů zachování základních lidských práv:

- Zákon č. 1/1993Sb., Ústava ČR
- Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

Mezi právní normy zabývající se integrovaným záchranným systémem a jeho základními složkami patří:

- Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů v platném znění
 - Vyhláška MV č. 328/2001Sb., o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému v platném znění
 - Vyhláška MV č. 380/2002Sb., k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva
 - Nařízení vlády č. 463/2000Sb., pravidla zapojování do mezinárodních záchranných operací
- Zákon č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky
- Zákon č. 374/2011 Sb., o zdravotnické záchranné službě
- Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

Mezi právní normy zabývající se řešením krizových situací patří:

- Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky
- Zákon č. 240/2001 Sb., o krizovém řízení a změně některých zákonů
 - Nařízení vlády č. 462/2000 Sb., provedení § 27 odst. 8 a § 28 odst. 5 zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon)
 - Nařízení vlády č. 432/2010 Sb., o kriteriích pro určení prvků kritické infrastruktury

- Vyhláška Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy č. 281/2001 Sb., kterou se provádí § 9 odst. 3 písm. a) zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon)
- Vyhláška Českého báňského úřadu č. 75/2001 Sb., kterou se stanoví báňsko-technické podmínky pro zřizování využití a ochranu důlních děl vybraných pro využití při krizových situacích pro uplatňování preventivních, technických a bezpečnostních opatření a provádění kontrol
- Zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákonů
- Zákon č. 133/1985Sb., o požární ochraně
 - Vyhláška MV č. 247/2001Sb., o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany
- Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon)
- Zákon č. 59/2006 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými přípravky a o změně zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 320/2002 Sb., o změně a zrušení některých zákonů v souvislosti s ukončením činnosti okresních úřadů, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o prevenci závažných havárií)

Mezi další právní normy zasahující do oblasti civilní ochrany, respektive ochrany obyvatelstva patří:

- Zákon č. 151/2010 Sb., o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci
- Zákon č. 18/1997 Sb., o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření (atomový zákon) a o změně a doplnění některých zákonů
- Zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky
- Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 65/1954 Sb., o Ženevských úmluvách ze dne 12. srpna 1949 na ochranu obětí války

- Zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů (zákon o dobrovolnické službě)
- Zákon č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu a vývoje z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o podpoře výzkumu a vývoje)
- a další.

2. Výzkumná otázka a metodika výzkumu

Civilní ochrana, respektive ochrana obyvatelstva patří mezi velice aktuální témata. V průběhu několika posledních desítek let došlo k řadě závažných přírodních katastrof, antropogenním nehodám, teroristickým útokům vyžadujících spolupráci různých záchranných sborů a odlišných národností. Každý z těchto států využívá v oblasti ochrany obyvatelstva jiné právní normy. Členství v mezinárodních organizacích ukládá mimo jiné členským státům povinnost řídit se právními normami dané organizace. Tyto normy by měly spolupráci usnadnit nejen v oblasti ochrany obyvatelstva, ale v případě rozsáhlých krizových situací i urychlit vzájemnou pomoc.

Výzkumná otázka: *Je implementace mezinárodního práva do české legislativy adekvátní?*

Metodika

Tato práce je zpracována prostřednictvím literární rešerše právních norem České republiky a mezinárodního práva v oblasti civilní ochrany – zejména Ženevské úmluvy, právní normy Evropské unie a Severoatlantické aliance. Získaná data jsou zpracována komparací. Následně jsem provedla korelaci mezi právem ČR a mezinárodním právem v oblasti civilní ochrany.

Literární rešerší se rozumí soupis literatury k tématu, na kterém se má pracovat, prohledat dostupné informační zdroje. Cílem po shromáždění a přečtení dané literatury je vytvoření přehledu o stavu poznání v oboru k tématu práce. Získané výsledky jsou posouzeny a vybrány jen ty relevantní. [48]

Vzhledem k rozsáhlosti a složitosti českých právních norem jsem se rozhodla, že jako stěžejní dokument k porovnání s mezinárodními normami použiji Koncepti ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030. Podle vzoru koncepce jsem ochranu obyvatelstva rozdělila do šesti významných oblastí. Jednotlivé oblasti

jsem dále rozpracovala, jako hlavní zdroj informací mi posloužila právě Koncepce, v některých případech jsem informace rozšířila informacemi z českých právních norem nebo jiných informačních zdrojů (zejména webové stránky organizací, ...) a vytvořila tak krátký obraz o ochraně obyvatelstva na území České republiky.

Z právních norem mezinárodních institucí jsem pro srovnání s Koncepcí vybrala v případě Severoatlantické aliance Politickou směrnici civilního nouzového plánování NATO 2014 – 2017 a v případě Evropské unie jsem si jako stěžejní dokument pro srovnání zvolila Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 1313/2013/EU ze dne 17. prosince 2013 o mechanismu civilní ochrany Unie. Oba tyto dokumenty jsou podle mého názoru v rámci dané organizace v oblasti civilní ochrany nejdůležitější a zároveň nejaktuálnější. Politickou směrnici i Rozhodnutí jsem se rozhodla blíže rozepsat. Podobně jako v případě Koncepce ochrany obyvatelstva jsem z těchto dokumentů vytvořila přehled informací k oblasti civilní ochrany.

Ženevské úmluvy jsou do právního systému ČR začleněny. Vzhledem jejich k důležitosti v další části práce popisují právě jejich začlenění do českého právního systému a hlavní zásahy jejich provádění.

V další části jsem vytvořila souhrnnou tabulku jednotlivých oblastí a přiřadila k nim české a mezinárodní normy, dále jsem provedla samotnou komparaci českých a mezinárodních právních norem

3. Výsledky

3.1 Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030

Koncepce ochrany obyvatelstva představuje klíčový dokument, jehož cílem je popsat systém ochrany obyvatelstva v celé jeho mezioborové šíři a komplexnosti. Koncepce stanovuje základní principy ochrany obyvatelstva a určuje její významné oblasti a nástroje, prostřednictvím kterých je pak prakticky realizována. Strategické priority, na které se koncepce zaměřuje:

- občan,
- soukromé subjekty,
- ochrana kritické infrastruktury,
- věda, výzkum a inovace a
- vydefinování nových úkolů a postupů. [44]

Hlavním cílem koncepce je jednoznačným a prokazatelným způsobem identifikovat slabá místa systému, k nimž je navrhována celá řada úkolů a opatření za účelem jejich odstranění. V rámci koncepce je posuzováno šest oblastí, které jsou dále rozebrány dopodrobna:

- síly,
- věcné zdroje,
- úkoly ochrany obyvatelstva,
- krizové řízení,
- výchova a vzdělávání a
- věda a výzkum, vývoj, inovace. [44]

Souhrnná tabulka č. 2 zobrazuje jednotlivé oblasti a přiřazuje k nim české a mezinárodní právní normy.

3.1.1 Strategické cíle

Koncepce ochrany obyvatelstva vychází bezpečnostních hrozeb specifikovaných v Bezpečnostní strategii ČR a v Harmonogramu přípravy a zpracování krizových plánů. Rozpracovává vize a úkoly nastavené v základních strategických dokumentech. Koncepcí definované strategické cíle směřují zajištění základních funkcí státu v souladu s širší definicí ochrany obyvatelstva. [44]

Strategické cíle jsou[44]:

- Bezpečnost obyvatelstva

Cílem je zajištění dostatečné míry bezpečí pro obyvatele státu a zároveň poskytnutí dostatečného množství informací a návodů k aktivnímu zapojení se do procesu sebeochrany a vzdělávání.

- Nedělitelnost/komplexnost

Cílem je vytvářet univerzální nástroje a postupy, které umožní efektivně využívat všechny dostupné síly a prostředky k rychlému zvládnutí mimořádné události nebo krizové situace na úrovni ČR i aktivním zapojením do plánovacích struktur EU a NATO.

- Udržitelnost

Cílem je vytváření prostoru pro nejúčelnější vynakládání finančních prostředků z veřejných zdrojů a jejich přesné směřování do potřebných oblastí.

- Institucionálnost

Cílem je nastavení bezpečnostních systémů a jejich právních rámců tak, aby všechny zainteresované složky disponovaly dostatečným množstvím efektivních práv a nástrojů ke zvládnutí vzniklých hrozeb.

3.1.2 Oblast sil

Stěžejní prvkem pro ochranu obyvatelstva je dostatečné množství odborně vycvičeného personálu, svými znalostmi zaměřeného na přípravu a řešení mimořádných událostí a krizových situací a minimalizování jejich následků, jsou to tyto síly:

- základní složky IZS:
 - Hasičský záchranný sbor ČR,
 - jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí kraje jednotkami požární ochrany,
 - zdravotnická záchranná služba a
 - Policie České republiky;
- ostatní složky IZS:
 - Armáda ČR,
 - Obecní policie,
 - Havarijní, pohotovostní, odborné a jiné služby,
 - Hygienické stanice,
 - a další;
- členové příslušných krizových štábů;
- právnické a podnikající fyzické osoby;
- nestátní neziskové organizace:
 - Český červený kříž,
 - Adra,
 - a další;
- dobrovolníci. [44]

Zapojení obyvatelstva do řešení mimořádných událostí a krizových situací může probíhat formou „pracovní povinnosti“² nebo „pracovní výpomoci“³, kromě povinností

² Podle zákona 240/2000 Sb., se pracovní povinností rozumí povinnost fyzické osoby vykonávat po nezbytně nutnou dobu určenou prací, jež je nutná pro řešení krizové situace a kterou je určená osoba povinna konat v místě určeném orgánem krizového řízení. [5]

daných zákonem o IZS a zákonem o krizovém řízení mohou právnické a podnikající osoby nebo fyzické osoby poskytnou dobrovolnou pomoc - tzv. „osobní pomoc“⁴ nebo „věcnou pomoc“⁵. [44]

Zapojení nestátních neziskových organizací (NNO) do řešení mimořádných událostí a krizových situací není podpořeno žádným zákonem ani vyhláškou. Ty neobsahují ani řešení situace, kdy by zaměstnavatel uvolňoval zaměstnance pro dobrovolnickou činnost nebo pro činnost v NNO. Výjimkou je tzv. PANEL NNO v Jihomoravském, Jihočeském a Ústeckém kraji.

PANEL představuje dobrovolné seskupení NNO na území zmíněných krajů za účelem koordinované součinnosti při provádění záchranných a likvidačních prací a k poskytování humanitární pomoci obyvatelstvu za mimořádných událostí a za krizových situací. V každém ze zmíněných krajů funguje PANEL na základě trochu jiného principu. [49]

Koordinace jednotlivých sil při společném zásahu je prováděna na několika úrovních – stupně řízení – v místě nasazení složek a v prostoru předpokládaných účinků MU velitelem zásahu na taktické úrovni, prostřednictvím operačního a informačního střediska IZS na operační úrovni nebo na strategické úrovni představitelem správního orgánu v daném území s podporou krizového štábu – starostou ORP, hejtmanem kraje nebo MV a ostatními správními úřady. Hlavní koordinační roli má HZS ČR: Postup složek při záchranných a likvidačních pracích je obsažen v tzv. typových činnostech složek IZS pro společný zásah (v současnosti jich je 14). Prostřednictvím Generálního

³ Podle zákona 240/2000 Sb., se pracovní výpomocí rozumí povinnost fyzické osoby vykonávat jednorázové a mimořádné úkoly nezbytné pro řešení krizové situace, pracovní výpomoc jsou fyzické osoby povinny konat v místě určeném orgánem krizového řízení [5]

⁴ Podle zákona 239/2000 Sb., se osobní pomocí rozumí činnost nebo služba při provádění záchranných a likvidačních prací a při cvičení na výzvu nebo bez výzvy, ale se souhlasem/vědomím velitele zásahu, hejtmana kraje nebo starosty obce. [3]

⁵ Podle zákona 239/2000 Sb., se věcnou pomocí rozumí poskytnutí věcných prostředků při provádění záchranných a likvidačních prací a při cvičení na výzvu nebo bez výzvy, ale se souhlasem/vědomím velitele zásahu, hejtmana kraje nebo starosty obce. [3]

ředitelství HZS ČR provádí ústřední koordinaci záchranných a likvidačních prací Ministerstvo vnitra, povolává a nasazuje síly prostředky a koordinuje pomoc poskytovanou postiženým územím z jiných krajů, ostatními ministerstvy nebo jinými ústředními správními úřady ze zahraničí. [44, 50]

Stěžejní roli v rámci systému ochrany obyvatelstva hrají tedy ministerstva, další ústřední správní úřady, orgány kraje a orgány obce. [44]

Činnost složek IZS a členů krizových štábů je hrazena z vlastních rozpočtů orgánů veřejné správy. Ostatních složky IZS nemající zvláštní právní předpis jsou financovány formou dotací Ministerstva vnitra a krajských úřadů. NNO jsou financovány formou příspěvků a grantů, které jsou poskytovány z rozpočtových kapitol ministerstev a ústředních správních úřadů. [44]

Nejdůležitější české právní předpisy v oblasti sil jsou:

Základní složky IZS

- Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů v platném znění
- Zákon č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky
- Zákon č. 374/2011 Sb., o zdravotnické záchranné službě
- Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky
- Prováděcí právní předpisy

Ostatní složky IZS

- Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů v platném znění
- Zákon č. 553/1991Sb., o obecní policii
- Zákon č. 219/1999Sb., o ozbrojených silách České republiky
- Prováděcí právní předpisy

Členové příslušných krizových štábů

- Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů v platném znění
- Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon)
- Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení)
- Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení)
- Prováděcí právní předpisy

Právnické a podnikající fyzické osoby

- Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů v platném znění
- Zákon č. 133/1985 Sb. o požární ochraně
- Prováděcí právní předpisy

Nestátní neziskové organizace

NNO nejsou upraveny žádným právním předpisem.

Dobrovolníci

- Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů v platném znění
- Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon)
- Zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů (zákon o dobrovolnické službě)
- Prováděcí právní předpisy

3.1.3 Oblast věcných zdrojů

Dalším z prvků důležitých pro ochranu obyvatelstva a pro řešení mimořádných událostí nebo krizových situací je kvalitní materiální a věcné vybavení. Věcnými zdroji pro každodenní řešení mimořádných událostí jsou vybaveny především složky IZS. V případě rozsáhlé krizové situace jsou v systému hospodářských opatření pro krizové stavy vytvářeny „pohotovostní zásoby“⁶. Dále je za krizových situací využíván systém hmotných rezerv v majetku státu, věcné zdroje, s nimiž mohou hospodařit ústřední správní úřady, a potenciál právnických a podnikajících fyzických osob. V případě vojenské krizové situace existuje systém hospodářské mobilizace. [44]

Státní hmotné rezervy jako takové se z hlediska účelu člení na hmotné rezervy, mobilizační rezervy, pohotovostní zásoby a zásoby pro humanitární pomoc. Jejich využití je stanoveno zákony č.97/1999 Sb. a č. 241/2000 Sb. [51]

Jedním z hlavních cílů Ženevských protokolů, které IZS systém ve spojení civilní ochranou plní, je zmírnění následků dopadů živelných pohrom a jiných mimořádných událostí a krizových situací na obyvatelstvo a infrastrukturu a služby zabezpečující jejich přežití. To klade požadavky zejména na speciální vybavení technikou odolnou vůči těžkým přírodním podmínkám, na kvalitní a živelným pohromám odolné zázemí soustředěných sil, prostředků nebo skladových prostor a na rychlou možnost přeskupování sil a prostředků pro výkon potřebných činností. [44]

Veškeré věcné zdroje, které jsou v majetku státu, jsou pořizovány z finančních prostředků jednotlivých kapitol státního rozpočtu. Za pořizování věcných zdrojů pro síly spadající do přímé působnosti určitého rezortu, odpovídá každý rezort sám. Správa státních hmotných rezerv zastává v rámci pořizování věcných zdrojů specifickou roli., v součinnosti s ostatními ústředními správními úřady v rámci systému HOPKS vytváří zásoby:

⁶ Podle zákona č. 97/1999 Sb., se pohotovostními zásobami rozumí základní materiály a výrobky, určené k zajištění nezbytných dodávek pro podporu obyvatelstva, činnosti havarijních služeb a HZS po vyhlášení krizových stavů, v případě, že nezbytnou dodávku nelze zajistit obvyklým způsobem, a pro materiální humanitární pomoc poskytovanou do zahraničí. [51]

- pro podporu činnosti složek IZS,
- ochrany obyvatelstva a
- pro podporu výkonu státní správy [44]

Pro podporu HOPKS jsou vytvářeny informační systémy. Jedním z nich je i Informační systém plánování civilních zdrojů IS Argis, který vytváří a provozuje Správa státních hmotných rezerv jako hlavní nástroj informační podpory HOPKS v oblasti věcných zdrojů. [52]

Nejdůležitější české právní předpisy v oblasti věcných zdrojů jsou:

- Zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákonů
- Zákon č. 97/1993 Sb., o působnosti Správy státních hmotných rezerv v platném znění.
- Prováděcí právní předpisy

3.1.4 Oblast úkolů ochrany obyvatelstva

Ochrana obyvatelstva je plnění úkolu civilní ochrany, dále představuje souhrn opatření napomáhajících při zabezpečení ochrany života, zdraví, majetku a životního prostředí, zahrnuje plnění úkolů v oblasti plánování organizování a výkonu činností, jejichž účelem je předcházení vzniku, zajištění připravenosti na mimořádné události a krizové stavy nevojenského i vojenského charakteru a jejich řešení. Úkoly ochrany obyvatelstva jsou plněny složkami IZS, orgány kraje, orgány obce, právnické a podnikající fyzické osoby a samotní občané. [44]

Složky IZS se při plnění úkolů ochrany obyvatelstva za stavu ohrožení státu nebo válečného stavu řídí pokyny Ministerstva vnitra, úkoly ochrany obyvatelstva za krizových stavů vojenského charakteru se nijak výrazně neliší od plnění úkolů za mírového stavu. V příloze č. 3 jsou popsány jednotlivé krizové stavy. [44]

Prováděcí vyhláška k zákonu o IZS stanovuje další podrobnosti k některým úkolům ochrany obyvatelstva:

- postup při zřizování zařízení CO při odborné přípravě jejich personálu;
- způsob informování právnických a podnikajících fyzických osob o charakteru možného ohrožení, připravovaných opatřeních způsobu jejich provedení;
- technické, organizační a provozní zabezpečení jednotného systému varování a vyrozumění a způsob jakým budou poskytovány tísňové informace;
- způsob provádění evakuace a její všestranné zabezpečení;
- zásady postupu při poskytování úkrytů, způsob a rozsah individuální a kolektivní ochrany obyvatelstva a
- požadavky ochrany obyvatelstva v územním plánování stavebně technické požadavky na stavby CO nebo stavby, které jsou dotčené požadavky CO. [53]

HZS ČR zajišťuje nepřetržitou pohotovost pro příjem a ohlášení vzniku mimořádné události nebo krizové situace prostřednictvím pracoviště pro příjem tísňového volání na jednotné evropské číslo tísňového volání 112. [44]

Některé právnické a podnikající fyzické osoby provozují potenciálně nebezpečná zařízení, ve kterých je nutné důsledně uplatňovat požadavky na míru prevence, připravenosti a schopnosti reagovat na vzniklé mimořádné události a krizové situace. Tito provozovatelé se řídí i dalšími speciálními právními normami. Jsou to provozovatelé:

- zařízení IV. kategorie (atomový zákon);
- zařízení zařazené do skupiny B (zákon o prevenci závažných havárií);
- vodní díla I. kategorie (vodní zákon);
- objekty s výskytem velkého množství obyvatelstva, které může být ohroženo v důsledku mimořádné události nebo krizové situace;
- objekty zařazené do kategorie: objekty dotčené požadavky ochrany obyvatelstva,
- další objekty a zařízení, které mohou povahou své činnosti způsobit vznik mimořádné události nebo krizové situace. [44]

Rozvoj a financování ochrany obyvatelstva je řešen skokově, jako důsledek vyhodnocení vzniklých mimořádných událostí nebo krizových situací. V období bez významných mimořádných událostí nebo krizových situací může být systém financování omezován. [44]

Nejdůležitější české právní předpisy v oblasti úkolů ochrany obyvatelstva jsou:

- Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů v platném znění
- Vyhláška MV č. 380/2002Sb., k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva
- Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon)
- Zákon č. 59/2006 Sb., o prevenci závažných havárií
- Zákon č. 133/1985Sb., o požární ochraně
- Zákon č. 18/1997 Sb., o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření (atomový zákon) a o změně a doplnění některých zákonů
- Další prováděcí právní předpisy

3.1.5 Oblast krizového řízení

System krizového řízení je nezbytná nadstavba pro řešení dopadů rozsáhlých mimořádných událostí a krizových situací nebo narušení funkčnosti kritické infrastruktury v případech, ve kterých není možné danou situaci vyřešit standardními postupy. Je to ucelený systém nástrojů, postupů, práv a povinností, které spolu s krizovými – organizačními a technickými – opatřeními umožňují efektivním způsobem zvládnout krizovou situaci. Pro řešení krizových situací jsou zpracovány krizové plány, plány krizové připravenosti a další speciální plánovací dokumenty. Řešení krizových situací jako takové je postaveno na možnosti zásahu do základních práv a svobod a dále také na využití „nadstandardních“ sil a prostředků. Od roku 2011 je součástí krizového řízení systém kritické infrastruktury, způsob určování jejích prvků a stanovena práva a povinnosti subjektů kritické infrastruktury. [44]

Úkoly veřejné správy jsou rozděleny do několika vzájemně provázaných úrovní řízení [44]:

- centrální úroveň
 - vláda
 - ministerstva a jiné ústřední správní úřady
 - Česká národní banka
- krajská úroveň
 - orgány kraje
 - další orgány s působností na území kraje (např. HZS kraje nebo Policie ČR)
- obecní úroveň
 - orgány obce s rozšířenou působností a
 - orgány obce.

Poradním orgánem zřizovatele pro přípravu na krizové situace je bezpečnostní rada kraje a bezpečnostní rada obce. [5]

Pracovním orgánem zřizovatele pro řešení krizových situací je krizový štáb kraje a krizový štáb obce. [5]

Finanční prostředky pro oblast krizového řízení jsou definovány v zákoně o krizovém řízení. Povinností ministerstev a ústřední správních úřadů, je vyčleňovat ve svých rozpočtových kapitolách prostřednictvím průřezového ukazatelem na příslušný rok objem finančních prostředků potřebný k zajištění přípravy na krizové situace. Povinností krajů a obcí je vyčleňovat ve svých rozpočtech na příslušný rok objem finančních prostředků potřebný k zajištění přípravy na krizové situace. Na centrální úrovni je Ministerstvem financí navržena v rozpočtové kapitole Všeobecná pokladní správa účelová rezerva finančních prostředků na řešení krizových situací. [44]

Nejdůležitější české právní předpisy v oblasti krizového řízení jsou:

- Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon)
- Zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákonů
- Prováděcí právní předpisy

3.1.6 Oblast výchovy a vzdělávání

Mezi hlavní úkoly ochrany obyvatelstva patří i problematika výchovy a vzdělávání. Právní normy České republiky však do tohoto tématu téměř nevstupují, proces vzdělávání a výchovy obyvatelstva i odborníků je nejednotný a nekoordinovaný. [44]

Organizovat preventivně výchovnou činnost stanovuje obcím za úkol zákon o požární ochraně, ale zaměřuje se jen na požární ochranu. Další zákony, jako např. zákon o IZS, zákon o krizovém řízení a zákon o HOPKS, se v rámci úkolů veřejné správy zmiňují o vzdělávání a výchově obyvatelstva. [44]

Výchova a vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva probíhá na úrovni [44]:

- výchova a vzdělávání obyvatelstva a
- vzdělávání odborníků.

Ochrana obyvatelstva za mimořádných událostí je obsažena v rámcových vzdělávacích dokumentech (tzv. rámcové vzdělávací programy) pro předškolní, základní a střední vzdělání. U všech stupňů vzdělávání je problematika ochrany člověka za mimořádných událostí a krizových situací v rámcových vzdělávacích programech pojata průřezově. [44]

NNO se začínají zapojovat do přípravy obyvatelstva, prostřednictvím konkrétních projektů, veřejných akcí a besed. [44]

Odborníci věnující se výchově a vzdělávání obyvatelstva jsou vzdělávání ve třech okruzích [44]:

- vzdělávání lektorů a dobrovolníků
- vzdělávání učitelů
- vzdělávání pracovníků zabývajících se ochranou obyvatelstva a krizovým řízením

V oblasti výchovy a vzdělávání chybí komplexní, nebo alespoň rámcové zmapování finanční náročnosti přípravy obyvatelstva (jednotlivé projekty, akce pro

veřejnost, vytváření informačních materiálů, a další). Omezené prostředky, které plynou do oblasti, bývají nesystémově přerozdělovány. [44]

Oblasti výchovy a vzdělávání chybí větší propojení praxe s vědou a výzkumem, jednotlivé výzkumné činnosti jsou jen omezeně zveřejňovány a zaváděny do praxe a naopak. [44]

Nejdůležitější české právní předpisy v oblasti výchovy a vzdělávání je:

Oblast není ošetřena žádným speciálním právním předpisem

3.1.7 Oblast vědy, výzkumu, vývoje a inovací

Specifické aktivity výzkumné, vývojové a inovační podpory ochrany obyvatelstva jsou realizované v rámci bezpečnostního výzkumu České republiky, aktivity jsou zaměřené na studium přímého nebo zprostředkovaného působení mimořádných a krizových situací různých intenzit na srovnávané objekty. Hlavním výzkumným pracovištěm v této oblasti je Institut ochrany obyvatelstva Lázně Bohdaneč v působnosti Ministerstva vnitra – generálního ředitelství HZS ČR, zajišťuje realizaci, organizaci a koordinaci výzkumné, vývojové a inovační podpory. Výzkum je zaměřen na hodnocení hrozeb a rizik, bezpečnost zdrojů, rozvoj bezpečnostní politiky státu, krizové řízení ve veřejném i soukromém sektoru a bezpečnost kritických infrastruktur. [44]

Gestorem národního bezpečnostního výzkumu a meziresortním poskytovatelem institucionální podpory výzkumným organizacím, je Ministerstvo vnitra ČR. Koordinací činnosti v dané oblasti řídí Odbor bezpečnostního výzkumu a policejního vzdělávání. [44]

Nejdůležitější české právní předpisy v oblasti vědy, výzkumu, vývoje a inovací jsou:

- Zákon č. 130/2002 Sb., podpoře výzkumu a vývoje z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o podpoře výzkumu a vývoje)
- prováděcí právní předpisy

3.2 Mezinárodní prostředí

3.2.1 NATO

Ústředním dokumentem NATO je Strategická koncepce, ta stanovuje klíčové úkoly a principy Aliance, její hodnoty, měnící se bezpečnostní prostředí a strategické cíle Aliance pro příštích 10 let. Strategická koncepce 2010 definuje hlavní úkoly NATO v oblastech: kolektivní obrana, krizové řízení a kooperativní bezpečnost. Ze Strategické koncepce vychází Politická směrnice civilního nouzového plánování. [44, 54]

Politická směrnice

Politická směrnice má za cíl poskytnout budoucí politické směřování pro civilní nouzové plánování NATO v období 2014 – 2017. Předpokladem je, že se po roce 2014 NATO bude méně zaměřovat na operace a více se zaměří na připravenost, plánování a prevenci, dále na školení vzdělání a cvičení. Politická směrnice je v souladu se „třemi klíčovými úkoly“⁷ pro NATO:

- kolektivní obrana
- krizový management
- spolupráce v oblasti bezpečnosti. [54]

Civilní nouzové plánování (CNP) tvoří základ pro civilní podporu plánování a vedení operací NATO, je důležitým prvkem pro zlepšení národní odolnosti proti všem rizikům, včetně ochrany obyvatelstva a kritické infrastruktury, je složeno z:

- Výboru pro civilní nouzové plánování (CEPC),
- plánovacích skupin (PGs),
- Euro-atlantického koordinačního střediska pro řešení mimořádných událostí (EADRCC) a
- mezinárodního štábu. [54]

⁷ Klíčové úkoly NATO jsou popsány ve Strategické koncepci z roku 2010.

Dalšími zájmovými účastníky jsou národní úřady CO, vojenské orgány NATO a ostatní orgány a agentury NATO. Tato směrnice se zaměřuje na CEPS, PGs a EADRCC. [54]

Naplňování CNP NATO dochází prostřednictvím pěti průřezových rolí NATO:

- Civilní podpora pro vojenské operace NATO dle článku 58,
- Podpora operací krizové odezvy probíhajícími mimo článek 5,
- Podpora národních úřadů při civilních mimořádných událostech,
- Podpora národních úřadů při ochraně obyvatelstva proti účinkům zbraní hromadného ničení,
- Spolupráce s partnerskými státy. [54]

Za dohled nad implementací politické směrnice je zodpovědný CEPC, zajistí dle potřeby její aktualizaci a její transformaci do konkrétních a splnitelných cílů, které budou nastaveny ve dvouletých pracovních programech a plánech plánovacích skupin. [54]

Kolektivní obrana

Národní úřady spojenců jsou podporovány CNP NATO zkvalitňováním jejich odolnosti posilováním připravenosti a kapacit na odezvu a obnovu při civilních mimořádných událostech. Spolupráce pomůže zlepšit odolnost posílením prevence, připravenosti, odezvy a obnovy prostřednictvím:

- Výměny informací a sdílením získaných zkušeností,
- Tvorby nezávazných směrnic, ke kterým mohou státy přistoupit,
- Zkvalitnění interoperability prostřednictvím školení a výcviku,
- Poskytování poradenství civilními experty na požádání. [54]

⁸ Článek 5 Washingtonské smlouvy hovoří: „Smluvní strany se dohodly, že ozbrojený útok proti jedné nebo více z nich v Evropě nebo Severní Americe bude považován za útok proti všem, a proto se dohodly, že dojde-li k takovému ozbrojenému útoku, každá z nich, uplatňujíc právo na individuální nebo kolektivní sebeobranu uznané článkem 51 Charty OSN, pomůže smluvní straně nebo stranám takto napadeným tím, že neprodleně podnikne sama a v součinnosti s ostatními stranami takovou akci, jakou bude považovat za nutnou, včetně použití ozbrojené síly, s cílem obnovit a zachovat bezpečnost severoatlantického prostoru. Každý takový útok a veškerá opatření učiněná v jeho důsledku budou neprodleně oznámena Radě bezpečnosti. Tato opatření budou ukončena, jakmile Rada bezpečnosti přijme opatření nutná pro obnovení a zachování mezinárodního míru a bezpečnosti.“ [55]

Krizový management

Politická směrnice uvádí, že se NATO bude angažovat v případech, kdy to bude možné a zároveň nezbytné, a to z důvodu prevence krizí, jejich zvládnutí, stabilizace post konfliktních situací a podpory rekonstrukce. Dále zdůrazňuje, že pro efektivní krizový management je nezbytný komplexní politický, vojenský a civilní přístup. Krizový management zahrnuje podporu pro odezvu na katastrofy v případech, kdy je podpora vyžadována zasaženým státem. [54]

Spolupráce v oblasti bezpečnosti

CNP NATO může podporovat zvýšení odolnosti posílením kapacit prevence, připravenosti, odezvy a obnovy při zvládnutí mimořádných událostí. EADRCC ve spolupráci s UN OCHA podporují odezvu na katastrofy napříč spojeneckými a partnerskými státy a v případě potřeby mohou předávat nabídky a podporu od těchto států. [54]

CNP NATO spolupracuje případ od případu s ostatními mezinárodními organizacemi. K zajištění vzájemné komplementarity budou i nadále důležité znalosti států, spolupředsedů plánovacích skupin a civilních expertů a jejich zapojení do práce ostatních mezinárodních organizací. [54]

3.2.2 Evropská unie

Nejdůležitějším dokumentem v oblasti civilní ochrany EU je mechanismus civilní ochrany Unie v současnosti novelizován a přijat pod jako Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady 1313/2013/EU. Obecným cílem dokumentu je posilovat spolupráci mezi Unií a členskými státy, usnadňovat koordinaci v oblasti civilní ochrany zlepšením účinnosti systémů pro předcházení přírodním katastrofám a antropogenním nehodám, připravenost a odezvu na ně. Stěžejní prvky Mechanismu jsou tedy Středisko pro koordinaci odezvy na mimořádné události (ERCC) a Společný komunikační a informační systém pro mimořádné události (CECIS). [56]

Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady 1313/2013/EU

Integrovaný přístup k zvládnání katastrof nabývá na významu s ohledem na výrazné zvýšení počtu a závažnosti přírodních a člověkem způsobených katastrof. EU jako taková by měla prosazovat solidaritu a měla by také podporovat a doplňovat činnosti členských států v oblasti CO a usnadňovat jejich koordinaci. Cílem je zvýšit účinnost systémů pro předcházení přírodním a antropologickým katastrofám a pro přípravu a odezvu na ně. [57]

Mechanismus Unie by měl využívat součinnost s příslušnými iniciativami Unie (Evropský program monitorování Země - Copernicus, Evropský program na ochranu kritické infrastruktury - EPCIP a společné prostředí pro sdílení informací - CISE). [57]

Ochrana zajišťovaná v rámci mechanismu Unie se týká ochrany obyvatelstva, dále životního prostředí a majetku i kulturního dědictví před všemi druhy přírodních a antropogenních katastrof, včetně terorismu, technologických, radiologických nebo ekologických katastrof, znečištění moří a mimořádných akutních zdravotních událostí na území Unie i mimo ni. [57]

Mechanismus Unie jako takový představuje viditelný projev evropské solidarity, protože přispívá k účinnému a včasnému předcházení katastrofám a k připravenosti a odezvě na ně a jejich hrozbu, aniž jsou dotčeny významné zásady a ujednání v oblasti civilní ochrany. Praktická spolupráce a koordinace mezi Unií a členskými státy se

nedotýká primární odpovědnosti za ochranu obyvatelstva, životního prostředí, majetku a kulturního dědictví členských států na vlastním území před katastrofami a za vybavení jejich systému pro zvládnání katastrof dostatečnými schopnostmi, čímž se rozumí, že tyto systémy mohou odpovídajícím způsobem a konzistentně zvládat katastrofy o povaze a rozsahu, které lze předpokládat a na které je možné se připravit. Rozhodnutí se tedy netýká vzájemných práv a povinností členských států zakotvených v bilaterálních nebo mnohostranných smlouvách v této oblasti ani povinností členských států chránit obyvatelstvo, životní prostředí a majetek na svém území. [57]

Koordinaci opatření členských států podporuje, doplňuje a usnadňuje mechanismus Unie v zájmu splnění těchto společných specifických cílů:

- dosažení vysoké úrovně ochrany před katastrofami a to prostřednictvím prevence nebo omezení jejich možných účinků, rozvíjením kultury prevence a zlepšením spolupráce mezi složkami CO a jinými příslušnými složkami;
- zvýšení připravenosti na úrovni členských států a na úrovni Unie v oblasti odezvy na katastrofy;
- usnadnění rychlé a účinné odezvy v případě katastrof nebo bezprostřední hrozby katastrof a
- zvýšení informovanosti veřejnosti o katastrofách a připravenosti na ně. [57]

Prevence

V rámci preventivní činnosti provádí Komise řadu opatření jako např.:

- přijímá opatření pro zlepšení znalostní základny a pro usnadnění sdílení znalostí, osvědčených postupů a informací, mimo jiné mezi členskými státy, které sdílí společná rizika;
- podporuje a prosazuje posuzování a mapování rizik prováděných jednotlivými členskými státy
- stanoví a pravidelně aktualizuje meziodvětvový přehled a mapu týkající se rizik přírodních a antropogenních katastrof, kterým může být Unie vystavena;
- podporuje výměnu osvědčených postupů týkajících se vytváření vnitrostátních systémů CO s cílem vypořádat se s dopadem změny klimatu;

- podporuje využívání různých finančních prostředků Unie, které mohou podpořit udržitelnou prevenci katastrof;
- vyzvedává význam předcházení rizikům a podporuje členské státy při zvyšování povědomí, informování veřejnosti a vzdělávání. [57]

Komise může na žádost členského státu, třetí země nebo OSN nebo jejích agentur nasadit na místě odborný tým pro poskytování poradenství o preventivních opatřeních. [57]

Úkoly členských států v zájmu prosazování účinného a soudržného přístupu k předcházení katastrofám a připravenosti na ně jsou:

- provést do 22. prosince 2015 a následně každé tři roky posouzení rizik na celostátní nebo odpovídající nižší úrovni a shrnutí důležitých prvků těchto posouzení zpřístupní Komisy;
- rozvést a zdokonalit své plánování zvládnání rizik katastrof na celostátní nebo odpovídající nižší úrovni;
- zpřístupnit Komisy posouzení své schopnosti zvládnání rizik na celostátní nebo odpovídající nižší úrovni
- dobrovolně se účastnit vzájemných hodnocení týkajících se posouzení schopnosti zvládnání rizik. [57]

Připravenost

V rámci připravenosti Mechanismus Unie zřizuje Středisko pro koordinaci odezvy na mimořádné události. V souvislosti s připraveností pak má provádět Komise např. tyto činnosti:

- spravovat středisko;
- spravovat společný komunikační a informační systém pro mimořádné události;
- přispívat k rozvoji a lepší integraci národních systémů detekce a včasného varování v evropském zájmu;
- vytvořit a řídit schopnost mobilizace a vysílání odborných týmů;

- vytvořit a udržovat schopnost poskytovat logistickou podporu těmto odborným týmům;
- vytvořit a udržovat síť vyškolených odborníků z členských států;
- usnadňovat koordinaci mezi členskými státy;
- a další. [57]

Členské státy dobrovolně vytvářejí moduly, další kapacity pro odezvu a odborníky, zejména složek CO nebo jiných zásahových služeb, kteří by se mohli účastnit zásahu na základě žádosti prostřednictvím mechanismu Unie. [57]

Modul je soběstačné a nezávislé uspořádání předem vymezených kapacit členských států vycházející z úkolů a potřeb, nebo mobilní operační tým členských států, který představuje soubor lidských a materiálních prostředků, jenž může být popsán z hlediska schopnosti zásahu nebo úlohy či úloh, které je schopen splnit. [57]

Moduly civilní ochrany EU jsou tvořeny ze zdrojů jednoho nebo více členských států, provádí předem definované úkoly v oblasti odezvy, mohou být nasazeny ve velmi krátkém časovém rozmezí do předložení žádosti o poskytnutí pomoci prostřednictvím ERCC, nebo pracovat samostatně a nezávisle po určené období. Jednotlivé moduly jsou nadále schopny spolupracovat navzájem eventuelně s jinými subjekty Unie nebo mezinárodními organizacemi, zejména OSN. Přehled modulů civilní ochrany EU, jejich definice a zastoupení v České republice je popsáno v tabulce č. 1. [44, 57, 58]

Tab. č. 1: Moduly civilní ochrany EU [58, 59]

Druh modulu	Definice modulu	Moduly v ČR
<i>Vysokokapacitní odčerpávání</i>	Odčerpávání vody ze zaplavených oblastí, čerpání vody na pomoc hašení požárů	1x (HCP)
<i>Čištění vody</i>	Zajišťování pitné vody, kontrola kvality vody	ne
<i>Vyhledávání a záchranné práce ve městech ve středně těžkých podmínkách</i>	Vyhledávání, lokalizování a záchrana obětí pod troskami zřícených domů, vyprošťování osoby při dopravních nehodách a poskytování první pomoc	2x (MUSAR)
<i>Vyhledávání a záchranné práce ve městech v těžkých podmínkách</i>	Vyhledávání, lokalizování a záchrana obětí pod troskami zřícených domů, vyprošťování osoby při dopravních nehodách a poskytování první pomoc	1x (HUSAR)
<i>Letecké hašení lesních požárů s pomocí vrtulníků</i>	Provádění hašení ze vzduchu při velkých lesních požárech a požárech vegetace	ne
<i>Letecké hašení lesních požárů s pomocí letadel</i>	Provádění hašení ze vzduchu při velkých lesních požárech a požárech vegetace	ne
<i>Předsunuté zdravotnické jednotky</i>	Provádění třídění pacientů na místě katastrofy, stabilizování jejich stavu a příprava na převoz do nemocnice	1x (AMP)

Druh modulu	Definice modulu	Moduly v ČR
<i>Předsunutá zdravotnická jednotka s chirurgií</i>	Provádění třídění pacientů na místě katastrofy, provádění nezbytných chirurgických zákroků k záchraně života, stabilizování jejich stavu a příprava na převoz do nemocnice	ne
<i>Polní nemocnice</i>	Provádění lékařské péče	ne
<i>Letecké evakuace obětí katastrofy</i>	Přeprava zraněných do nemocnice	ne
<i>Dočasné nouzové přístřeší</i>	Zabezpečení přístřeší a základních služeb do doby, než oběti převezmou místní instituce či humanitární organizace	ne
<i>Chemické, biologické, radiologické a jaderné detekce a odběr vzorků (CBRN)</i>	Zaznamenávání nebezpečí, vymezení zamořené oblasti, provádění odběrů vzorků	1x (CBRNDET)
<i>Vyhledávání a záchranné práce v podmínkách CBRN</i>	Vyhledávání a záchranné práce za použití speciálních oděvů	ne
<i>Pozemní hašení lesních požárů</i>	Přispívání k hašení velkých lesních požárů a požárů porostů pozemními prostředky	ne
<i>Pozemní hašení lesních požárů s pomocí vozidel</i>	Přispívání k hašení velkých lesních požárů a požárů porostů s pomocí vozidel	ne

Druh modulu	Definice modulu	Moduly v ČR
<i>Kontrola šíření povodní</i>	Zpevňování stávajících zařízení a budování nových zábran k prevenci záplav z řek, vodních nádrží a vodních cest se stoupající hladinou	ne
<i>Povodňové záchranné práce s pomocí člunů</i>	Provádění pátrání a záchranných zásahů ve vodě a pomáhání osobám uvázným v zaplavených oblastech s pomocí člunů.	1x (FRB)

Dále členské státy určí odborníky do odborných týmů vysílaných mechanismem Unie, zvaží poskytnutí dalších kapacit pro odezvu, mohou poskytnout informace o příslušných vojenských kapacitách, poskytnou Komisy informace o odbornících, modulech a dalších kapacitách pro odezvu. [57]

V rámci mechanismu Unie se zřizuje Evropská kapacita pro odezvu na mimořádné události (EERC), která se skládá z dobrovolných souborů předem vyčleněných kapacit členských států pro odezvu, zahrnuje:

- moduly;
- další kapacity pro odezvu;
- odborníky. [57]

V oblasti školení, cvičení, získaných zkušeností a šíření má Komise za úkol v rámci mechanismu Unie:

- vytvořit a řídit program odborné přípravy pro pracovníky CO a pracovníky zapojené do zvládání mimořádných událostí v oblasti předcházení katastrofám, připravenosti a odezvy na ně. Program zahrnuje systém výměny odborníků a společné kurzy;
- vytvořit a řídit síť odborné přípravy otevřené centřům odborné přípravy pro pracovníky CO a pracovníky působící v oblasti zvládání mimořádných událostí, jakož i další příslušné subjekty a instituce v oblasti předcházení katastrofám, připravenosti a odezvy na ně;
- vypracovat strategický rámce, který stanoví cíle a úlohu cvičení;
- vytvořit a řídit program zaměřený na zkušenosti získané z provedených opatření v oblasti CO v rámci mechanismu Unie. [57]

Komise může na žádost členského státu, třetí země nebo OSN nebo jejich agentur nasadit na místě odborný tým pro poskytování poradenství o preventivních opatřeních. [57]

Odezva

V případě katastrofy nebo její hrozby uvnitř Unie, jenž zasahuje nebo může zasáhnout další členské státy nebo povede k žádosti o pomoc ze strany jednoho nebo více členských států, oznámí členský stát, v němž ke katastrofě došlo nebo může pravděpodobně dojít, tuto skutečnost neprodleně potenciálně zasaženým členským státům a Komisi. [57]

V případě katastrofy nebo její hrozby uvnitř Unie může zasažený členský stát požádat o pomoc prostřednictvím střediska, stát dále může požádat ve výjimečných situacích zvýšeného rizika také o pomoc ve formě dočasného předběžného umístění kapacit pro odezvu. Stát, jemuž je určena žádost o poskytnutí pomoci prostřednictvím mechanismu Unie, co nejdříve určí, zda je schopen požadovanou pomoc poskytnout, a uvědomí o tom žadající stát prostřednictvím společného komunikačního systému. Žadající stát je odpovědný za řízení asistenčních zásahů, jeho orgány stanoví obecné zásady a v případě potřeby vymezí hranice pro plnění úkolů svěřených modulům nebo jiným kapacitám pro odezvu. Žadající stát může také požádat o nasazení odborného týmu za účelem podpory při posuzování situace, usnadnění koordinace na místě nebo poskytování odborného poradenství. [57]

Podpora, kterou nabízí Komise, především nezahrnuje velení ani řízení týmů členských států, modulů a další podpory nasazené dobrovolně v souladu s koordinací na úrovni ústředí a na místě. [57]

V případě katastrofy nebo její hrozby mimo Unie může zasažená země požádat o pomoc prostřednictvím střediska. O pomoc může také požádat OSN a její agentury nebo příslušná mezinárodní organizace nebo lze o pomoc požádat jejich prostřednictvím. Zásahy se mohou provádět formou autonomního asistenčního zásahu nebo jako příspěvek k zásahu vedeného mezinárodní organizací. Do celkové koordinace zajišťované Úřadem OSN pro koordinaci humanitární pomoci (OCHA) je koordinace Unie plně začleněna a respektuje jeho vedoucí úlohu. [57]

Při poskytování pomoci Komise podporuje soulad opatřeními jako např.:

- udržovat dialog s kontaktními místy členských států za účelem zajištění efektivního a soudržného příspěvku odezvy Unie na katastrofy;
- neprodleně vypracovat doporučení, pokud možno ve spolupráci se zasaženou zemí, podle potřeb v terénu a případných vhodných předem vytvořených plánů, vybídnout členské státy, aby nasadily specifické kapacity, a usnadnění koordinace vyžádané pomoci;
- udržovat spojení s postiženou zemí na technických podrobnostech, například v otázce konkrétní potřeby pomoci, přijímat nabídky a praktická opatření pro přijímání a distribuci pomoci na místě;
- udržovat spojení s OCHA nebo podporovat tento subjekt a spolupráci s ostatními příslušnými subjekty přispívajícími k celkovému úsilí v oblasti pomoci a
- udržovat spojení se všemi příslušnými subjekty, zejména v závěrečné fázi asistenčních zásahů. [57]

Pro delegaci Unie je na místě podle potřeby zajištěna styčná osoba, která delegaci usnadňuje navázání kontaktů s vládou zasažené země, delegace Unie poskytuje v případě potřeby logistickou podporu odborným týmům civilní ochrany [57]

Mechanismus Unie lze také použít k poskytování podpory v oblasti CO v rámci konzulární pomoci občanům Unie při katastrofách ve třetích zemích, požádají-li o ni konzulární orgány dotčených členských států. Komise může podle žádosti o pomoc přijmout další nezbytná podpůrná a doplňková opatření pro zajištění soudržnosti při poskytování pomoci. [57]

Koordinace v rámci mechanismu Unie se nedotýká bilaterálních kontaktů mezi členskými státy a zasaženou zemí ani spolupráce mezi členskými státy a OSN a jinými příslušnými mezinárodními organizacemi. Tyto kontakty mohou být rovněž využity jako příspěvek ke koordinaci prostřednictvím mechanismu Unie. [57]

Vždy při aktivaci mechanismu Unie členské státy poskytující pomoc při katastrofách informují o svých činnostech v plném rozsahu středisko. Týmy a moduly členských států podílející se na zásahu prostřednictvím mechanismu Unie, udržují úzké spojení se střediskem a odbornými týmy na místě. [57]

Do součinnosti jsou zahrnuty i jiné nástroje Unie jako např. opatření financovaná v rámci nařízení (ES) č. 1257/96, mezi nástroji zajistí koordinaci Komise, dále zajistí, aby opatření členských států v oblasti CO přispívající k rozsáhlejší humanitární reakci byla v rámci možností financována podle tohoto rozhodnutí. [57]

Odborný tým složený z odborníků poskytnutých členskými státy může vybrat Komise, jmenovat jej a vyslat. Mohou do něj být začleněni odborníci z Komise a dalších subjektů Unie, aby tým podpořili a usnadnili udržování kontaktů se střediskem, nebo odborníci vyslaní OCHA nebo jinými mezinárodními organizacemi, aby posílili spolupráci a usnadnili společná posouzení. [57]

Komise podporovat členské státy při získávání přístupu ke zdrojům vybavení nebo dopravy v případě katastrofy způsobem:

- poskytování a sdílení informací o zdrojích vybavení a dopravy, které mohou být zpřístupněny členskými státy
- podpora členských států při určování dopravních zdrojů, jež mohou být dostupné z jiných zdrojů včetně komerčního trhu, a usnadňování přístupu k nim;
- podpora členských států při určování vybavení, které může být dostupné z jiných zdrojů včetně komerčního trhu. [57]

Dopravní zdroje poskytované členskými státy může Komise doplnit poskytnutím dodatečných dopravních zdrojů nezbytných k zajištění rychlé odezvy na katastrofy. [57]

Finanční ustanovení

Pro provádění mechanismu Unie je Finanční krytí na období let 2014 až 2020 stanoveno na 368 428 000 EUR v běžných cenách. Z toho pochází částka 223 776 000 EUR v běžných cenách z okruhu 3 „Bezpečnost a občanství“ víceletého finančního rámce a částka 144 652 000 EUR v běžných cenách z okruhu 4 „Globální Evropa“.

Evropský parlament a Rada v mezích víceletého rozpočtového rámce schvalují roční rozpočtové prostředky. Příděl finančních prostředků může zahrnovat rovněž výdaje vztahující se na přípravu, sledování, kontrolu, audit a hodnocení přímo nezbytné k řízení mechanismu Unie a k dosažení jeho cílů. [57]

Pro finanční pomoc za účelem zlepšení předcházení katastrofám, připravenosti a účinné odezvy na ně jsou způsobilá obecná opatření jako:

- studie, průzkumy, modelování, tvorba scénářů s cílem umožnit sdílení znalostí, osvědčených postupů a informací;
- odborná příprava, cvičení, pracovní semináře, substituce zaměstnanců a odborníků, tvorba sítí, demonstrační projekty a přenos technologií;
- opatření v oblasti monitorování, posuzování a evaluace;
- informování veřejnosti, vzdělávání a zvyšování povědomí a podobné činnosti šíření informací, které zapojí občany do prevence a minimalizace dopadů katastrof v a které pomáhají občanům chránit se účinnějším a udržitelnějším způsobem;
- zavedení a provádění programu, který vychází z poznatků získaných ze zásahů a cvičení v rámci mechanismu Unie, včetně zkušeností z oblastí týkajících se prevence a připravenosti; a
- komunikační činnosti a opatření ke zvýšení povědomí o práci CO členských států a Unie v oblasti předcházení katastrofám, připravenosti a odezvy na ně. [57]

Granty podle rozhodnutí o mechanismu CO Unie lze udělovat právnickým osobám soukromého i veřejného práva. [57]

Komise provádí finanční pomoc Evropské unie v souladu s nařízením (EU, Euratom) č. 966/2012, finanční pomoc na základě tohoto rozhodnutí může být poskytnuta zejména ve formě grantů, náhrady výdajů, zadávání veřejných zakázek či příspěvků do svěřeneckých fondů. [57]

3.2.3 Ostatní mezinárodní instituce

Česká republika spolupracuje s Úřadem OSN pro koordinaci humanitárních záležitostí (UN – OCHA) a mezinárodní poradní skupinou pro záchranné a vyhledávací práce (INSARAG), v rámci čehož dochází ke klasifikaci speciálních vyhledávacích a záchranných týmů, výměně zkušeností stanovení koordinačních struktur a školení osob určených pro mezinárodní záchranné operace. [44]

Dále Česká republika spolupracuje s dalšími partnery - nevládními organizacemi, agenturami OSN, Mezinárodním výborem Červeného kříže a další. [44]

Ženevské úmluvy

Ženevské úmluvy jsou součástí právního řádu ČR a jejich ustanovení mají přednost před zákony podle článku 10 Ústavy ČR. [60]

Ženevské úmluvy a jejich dodatkové protokoly jsou v českých právních normách vyhlášeny jako [60]:

- Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 65/1954 Sb., o Ženevských úmluvách ze dne 12. srpna 1949 na ochranu obětí války
- Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí 168/1991 Sb., o vázanosti České a Slovenské Federativní Republiky Dodatkovými protokoly I a II k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů a konfliktů nemajících mezinárodní charakter, přijatých v Ženevě dne 8. června 1977
- Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 85/2007 Sb. mezinárodních smluv, o sjednání Dodatkového protokolu k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o přijetí dalšího rozeznávacího znaku (Protokol III)

Implementaci některých ustanovení Ženevských úmluv provádí např. normy [60]:

- Zákon č. 126/1992 Sb., o ochraně znaku a názvu Červeného kříže a o Československém červeném kříži
- Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů v platném znění

- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník – Díl 2 Trestné činy proti míru a válečné trestné činy § 405a až § 417

Mezi hlavní zásady provádění Ženevských úmluv patří např.:

- při každém ozbrojeném konfliktu a při okupaci se aplikují ŽÚ bez ohledu, zda je válka legální, zda byla vyhlášena, ...
- za žádných okolností se nelze odchýlit od ustanovení ŽÚ
- chráněné zájmy nesmí být předmětem násilných aktů odvety proti obyvatelstvu
- žádných nepříznivých rozdílů založených na státní příslušnosti, politické příslušnosti, národnosti, rase, víře, pohlaví, sociálním statusu a podobném znaku nelze činit při aplikaci ŽÚ
- ŽÚ jsou závazné jak pro osoby vojenské tak i civilní a zakládají osobní odpovědnost každého příslušníka smluvní strany
- během konfliktu nevstoupí v platnost eventuální výpověď ŽÚ
- jako ospravedlnění agrese či neoprávněného použití síly nesmí být vykládáno žádné ustanovení ŽÚ
- k omezování činnosti ochranných mocností, ICRC, národních společností ČK nesmí být vykládáno žádné ustanovení ŽÚ
- ŽÚ představují minimální standard ochrany, vybízejí všechny smluvní strany k jejich doplnění vzájemnými dohodami či praxí
- zprostit povinností dle ŽÚ nemůže smluvní strana sebe ani jinou stranu
- práv daných ŽÚ se nemohou chráněné osoby zříci (ani zčásti)
- chráněné osoby zůstávají pod ochranou odvozenou ze zásady humanity a požadavků veřejného svědomí v situaci neřešené v ŽÚ ani jiné normě MHP
- jde-li o zájem osob chráněných ŽÚ, obzvláště při sporu mezi bojujícími stranami o výklad ŽÚ, jsou strany povinny se zúčastnit schůzky navržené ochrannými mocnostmi, zástupce může vyslat ICRC. [60]

3.3 Tabulka. č. 2: Souhrn právních norem k jednotlivým oblastem

(Zdroj: vlastní výzkum)

<i>Oblast</i>	<i>Podoblast</i>	<i>České právní normy</i>	<i>Mezinárodní právní normy</i>	<i>Poznámka</i>
Síly	Základní složky IZS	Z. č. 239/2000 Sb.; Z. č. 238/2000 Sb.; Z. č. 273/2008 Sb.; Z. č. 374/2011 Sb.; PP	Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 1313/2013/EU; Ženevské úmluvy	Moduly civilní ochrany EU
	Ostatní složky IZS	Z. č. 239/2000Sb.; Z. č. 553/1991Sb.; Z. č. 219/1999Sb.; PP		
	Orgány veřejné správy – členové příslušných krizových štábů	Z. č. 239/2000Sb.; Z. č. 240/2000 Sb.; Z. č. 128/2000 Sb.; Z. č. 129/2000 Sb.; PP		-

<i>Oblast</i>	<i>Podoblast</i>	<i>České právní normy</i>	<i>Mezinárodní právní normy</i>	<i>Poznámka</i>
Síly	Právnícké a podnikající fyzické osoby	Z. č. 239/2000Sb.; Z. č. 133/1985 Sb.; PP	Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 1313/2013/EU; Ženevské úmluvy	-
	Nestátní neziskové organizace	není		PANEL NNO
	Dobrovolníci	Z. č. 239/2000Sb.; Z. č. 240/2000 Sb.; Z. č. 198/2002 Sb.		Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č.375/2014
Věcné zdroje	-	Z. č. 239/2000Sb.; Z. č. 241/2000Sb.; Z. č. 97/1993 Sb.; PP	Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 1313/2013/EU; Ženevské úmluvy	-

<i>Oblast</i>	<i>Podoblast</i>	<i>České právní normy</i>	<i>Mezinárodní právní normy</i>	<i>Poznámka</i>
Úkoly ochrany obyvatelstva	-	Z. č. 239/2000Sb.; V. č. 380/2002 Sb.; Z. č. 133/1985Sb.; Z. č. 254/2001 Sb.; Z. č. 59/2006 Sb.; Z. č. 18/1997 Sb.; PP	Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 1313/2013/EU; Ženevské úmluvy; Politická směrnice NATO	-
Krizové řízení	-	Z. č. 240/2000Sb.; Z. č. 241/2000Sb.; PP	Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 1313/2013/EU; Politická směrnice NATO	-

<i>Oblast</i>	<i>Podoblast</i>	<i>České právní normy</i>	<i>Mezinárodní právní normy</i>	<i>Poznámka</i>
Výchova a vzdělávání	-	není	Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 1313/2013/EU	-
Věda, výzkum, vývoj a inovace	-	Z. č. 130/2002 Sb.; PP	Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 1313/2013/EU	-

PP – prováděcí předpisy

4. Diskuze

Mimořádné události v současnosti stále častěji přerůstají v rozsáhlé krizové situace, které zasahují na území několika států. S přírodními katastrofami, antropogenními nehodami nebo i terorismem se můžeme setkat v své blízkosti až nepříjemně často. Rozsah těchto krizových situací vyžaduje spolupráci na úrovni států. Tato spolupráce musí být právně zajištěna a to z jedné strany v rámci jednotlivých států a ze strany druhé v rámci mezinárodních institucí, jejichž členy spolupracující jsou.

V mé diplomové práci na téma Naplňování úkolů civilní ochrany na území České republiky z pohledu mezinárodního práva, jsem se zaměřila, z důvodu náročnosti tématu, jen na některé právní dokumenty mezinárodních institucí a České republiky zabývající se civilní ochranou. Existuje řada dalších právních norem spadajících do této tematiky, jako příklad můžu jmenovat kritickou infrastrukturu, toto i jiná témata si zaslouží samostatné zpracování.

Civilní ochrana, tak jak je definována, je stěžejním systémem pro řešení mimořádných událostí a krizových situací, který se vyvinul na základě zkušeností z válečných konfliktů ve 20. století. Vývoj proběhl ve dvou rovinách. V rovině jednotlivých států došlo v průběhu 20. století k začlenění nejdůležitějších mezinárodních dokumentů v oblasti civilní ochrany – Ženevských úmluv a jejich dodatkových protokolů do jejich právního řádu. V druhé rovině, na mezinárodní scéně, došlo v průběhu 20. století ke vzniku a vývoji řady mezinárodních institucí, které se aktivně zapojují do civilní ochrany na mezinárodní úrovni a podílejí se na řešení rozsáhlých mimořádných událostí a krizových situací na území svých členských států i mimo ně. Mezi nejdůležitější mezinárodní instituce pro celý svět patří Organizace spojených národů, Výbor mezinárodního červeného kříže, svou stále se rozšiřující se činností v oblasti humanitární pomoci i Evropská unie a Severoatlantická aliance v rámci svých členských států, spojenců a partnerských zemí.

4.1 Civilní ochrana a Česká republika

Civilní ochrana v České republice nemá základ v jednom právním předpise. Samotné Ženevské úmluvy byly do českého (československého) právního řádu začleněny už v roce 1951 (Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 65/1954 Sb.), jejich dodatkové protokoly pak v letech 1990 a 2007 (Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí 168/1991 Sb. a Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 85/2007 Sb. mezinárodních smluv). Některá ustanovení Ženevských úmluv byla implementována do českého právního řádu dalšími zákony:

- Zákonem č. 126/1992 Sb. – ochrana znaku a názvu Červeného kříže;
- Zákonem č. 239/2000 Sb. – vymezení integrovaného záchranného systému a
- Zákonem č. 40/2009 Sb. – trestní zákoník, oblast, která se týká zejména porušování Ženevských úmluv.

Další české zákony a právní normy zasahující do civilní ochrany jsem přiřadila k jednotlivým oblastem v předcházející části výzkumu. Jednotlivé oblasti, sil, věcných zdrojů, úkolů ochrany obyvatelstva, krizového řízení, výchovy a vzdělávání a vědy, výzkumu, vývoje a inovací mají často rozdílný právní základ. České právní normy pracují s užším významem civilní ochrany, ochranou obyvatelstva, tak jak je definována zákonem č. 239/2000Sb.

Centrálním a nejdůležitějším prvkem ochrany obyvatelstva v oblasti sil je odborně vycvičený personál, tedy integrovaný záchranný systém a jeho složky. Základní složky IZS zabezpečují každodenní činnosti ochrany obyvatelstva, zasahují při dopravních nehodách, požárech, únicích nebezpečných látek, zdravotních potížích, trestních činech a jiných mimořádných událostech. Podle rozsahu a druhu mimořádné události se na likvidačních a záchranných pracích podílejí Hasičský záchranný sbor (podle zákona č.238/2000 Sb.), jednotky požární ochrany, zdravotnická záchranná služba (podle zákona č.374/2011 Sb.) nebo Policie (podle zákona č.273/2008 Sb.), dalšími účastníky řešení mimořádné události podle potřeby některé z ostatních složek IZS (vlastní zákon má obecní policie a armáda), které poskytují plánovanou pomoc na vyžádání.

V případě větších mimořádných událostí může její řešení řídit starosta obce s pomocí krizového štábu. Při řešení mimořádných událostí postupuje IZS podle dokumentace IZS a při řešení krizových situací podle dokumentace v krizovém řízení. Právnické, podnikající fyzické osoby a fyzické osoby se na řešení mimořádných událostí účastní prostřednictvím povinnosti poskytnutí osobní nebo věcné pomoci, eventuelně možností nařízení pracovní povinnosti nebo pracovní výpomoci.

Dalšími silami možnými využít k řešení mimořádných událostí jsou dobrovolníci a nestátní neziskové organizace, přičemž nestátní neziskové organizace nejsou právně definovány, nejsou zřizovány státem a dosahování zisku nepatří mezi jejich hlavní činnosti. Hlavním právním předpisem je zákon o dobrovolnické službě (Z. č. 198/2002 Sb.) upravující podmínky, za kterých stát podporuje dobrovolnickou službu. Dobrovolníci se setkávají v rámci pracovního procesu s „pozitivní diskriminací“ zaměstnavatelů, které může vést až ke ztrátě zaměstnání. V minulosti také ale docházelo, že koordinace dobrovolníků a NNO neprobíhala zrovna optimálním způsobem, bez ústřední koordinace tak NNO často poskytovaly v rámci jedné obce a v obcích jiných se vůbec pomoci nedočkali. Tuto problematiku řeší v některých krajích tzv. Panel NNO, kdy se zástupce jedné z NNO účastní krizového štábu jako koordinátor a usměrňuje tak dobrovolnou pomoc tam, kde je potřeba.

Podle mého názoru je oblast sil až na nedořešené dlouhotrvající problémy v části dobrovolnictví a NNO vyřešená adekvátním způsobem. Chování zaměstnavatelů odrazuje dobrovolníky od poskytování pomoci. Což z dlouhodobého hlediska nepřinese žádný užitek, prostřednictvím zákona by se tato část měla změnit, aby se dobrovolník stal pro zaměstnavatele místo obtíží prestiží. Další věcí, která by měla být začleněna do právních norem ČR je koordinace NNO během rozsáhlých mimořádných událostí a krizových situací.

Dalším prvkem ochrany obyvatelstva za mimořádných událostí a krizových situací je oblast věcných zdrojů, tedy kvalitní a materiální a věcné vybavení. Zajištění věcnými zdroji zejména během krizových situací je ošetřeno zákonem o hospodářských opatřeních pro krizové stavy (Z. č. 241/2000Sb.) Systém HOPKS je s ostatními prvky

bezpečnostního systému propojen a může být využit i pro provádění záchranných a likvidačních prací. Zvláštní postavení v systému HOPKS má Správa státních hmotných rezerv (podle zákona č. 97/1999 Sb.) Rezervy a zásoby vytvořené v rámci systému HOPKS slouží pro potřebu ochrany obyvatelstva, podporu složek IZS a podporu výkonu státní správy.

V oblasti věcných zdrojů jsem podobného názoru, jako je nejnovější Koncepce ochrany obyvatelstva, momentálně v ní není třeba změn. Nelíbí se mi však upozornění Koncepce, aby bylo vytvářeno více informačních systémů pro podporu HOPKS. V případě existence příliš mnoha těchto systémů, nebudeme-li počítat jeden systém centrální a dva záložní, pro případ selhání toho hlavního, by mohlo dojít k nekvalitní spolupráci mezi těmito systémy a mohli by vzniknout rozsáhlé škody, protože tvorba a fungování systému je sám o sobě velice složitý proces a čím složitější by byl výsledný mechanismus fungování systému věcných zdrojů, tím větší by byla pravděpodobnost chyb. Druhou mou poznámkou k této oblasti je zvážení možnosti naplánovat tvorbu nového systému a to z toho důvodu, že ač je stávající systém funkční a dostačující, je to stále jen počítačový program a ten zastarává.

Třetím prvkem ochrany obyvatelstva za mimořádných událostí a krizových situací je oblast úkolů ochrany obyvatelstva. Úkoly ochrany obyvatelstva jsou plněny jednotlivými složkami IZS a dále pak orgány kraje, orgány obce, právnické a podnikající fyzické osoby a samotní občané. Úkoly ochrany obyvatelstva jsou hlavně evakuace, ukrytí, individuální a kolektivní ochrana obyvatelstva, nouzové přežití obyvatelstva. Hlavním právním předpisem v oblasti ochrany obyvatelstva je zákon o IZS (Z. č. 239/2000Sb.) a jeho prováděcí vyhláška č. 380/2002 Sb. Pro příjem tísňového volání provozuje HZS ČR pracoviště, jednotné evropské číslo tísňového volání 112, čímž zajišťuje ohlášení vzniku mimořádné události nebo krizové situace a umožňuje záchranu osob, jejich života, zdraví a majetku. Některá potenciálně nebezpečná zařízení provozovaná právnickými a podnikajícími fyzickými osobami musí důsledně uplatňovat požadavky na míru prevence, připravenosti a schopnosti reagovat na vzniklé mimořádné události a krizové situace. Provozovatele těchto zařízení se řídí speciálními právními

normami, jako jsou zařízení IV. kategorie (Z. č. 18/1997 Sb.), zařízení zařazené do skupiny B (Z. č. 59/2006 Sb.), vodní díla I. kategorie (Z. č. 254/2001 Sb.) a další.

Podle mého názoru je v oblasti úkolů ochrany obyvatelstva několik věcí, které je potřeba změnit nebo přidat ke stávajícím právním normám. Jedním z nich je způsob informování o vzniku mimořádné události nebo krizové situace a jejím průběhu. Během posledních povodní byl způsob, jakým informovali některá veřejnoprávní média veřejnost značně pochybný až populistický. Podle mě je proto nutné zákonem upravit způsob, jakým jsou informace podávány.

Čtvrtým prvkem ochrany obyvatelstva za mimořádných událostí a krizových situací je oblast krizového řízení, které představuje nezbytnou nadstavbu pro řešení dopadů rozsáhlých mimořádných událostí a krizových situací nebo narušení funkčnosti kritické infrastruktury. Je to ucelený systém nástrojů, postupů, práv a povinností umožňujících efektivním způsobem zvládnout krizovou situaci. Vychází hlavně ze zákona č.240/2000 Sb. a dále ze zákonů č. 239/2000 Sb. a 241/2000 Sb. Krizové situace jsou řešeny pomocí krizových plánů, plánů krizové připravenosti a další plánovací dokumentace. Součástí krizového řízení je i kritická infrastruktura.

V oblasti krizového řízení podle mě nejsou žádné závažné chyby a podle dosavadních zkušeností, zejména s povodněmi, můžu souhlasit s Konceptí, že tento systém je odpovídající a funkční. Jediná část v této oblasti, která je nedostačující, je způsob určování prvků kritické infrastruktury, obecně celá oblast kritické infrastruktury by potřebovala revizi. Jak už jsem se ale zmínila dříve, kritická infrastruktura je velice obsáhlé téma, které by mělo být zpracováno samostatně.

Pátým prvkem ochrany obyvatelstva za mimořádných událostí a krizových situací je oblast výchovy a vzdělávání, která patří mezi hlavní úkoly ochrany obyvatelstva. Právní normy týkající se ochrany obyvatelstva ale do výchovy a vzdělávání nezasahují. Pouze v případě preventivně výchovné činnosti v oblasti požární ochrany (podle zákona č. 133/1985 Sb.) Výchova a vzdělávání probíhá na úrovni obyvatelstva a na úrovni vzdělávání odborníků. Ochrana obyvatelstva za mimořádných událostí je obsažena

v rámcových vzdělávacích programech pro předškolní, základní a střední vzdělání. V posledních letech se do přípravy obyvatelstva zapojují i NNO.

Oblasti výchovy a vzdělávání podle mě potřebuje větší propojení praxe s vědou a výzkumem, výzkum prováděný na vysokých školách se do praxe dostává výjimečně. Musím ale podotknout, že v případě snahy o propojení činnosti studentů se ze strany veřejné správy nebo v rámci IZS se neseťkává s nadšením. Preventivně výchovná činnost nemá právní základ a je prováděna povětšinou v rámci možností HZS.

Posledním prvkem ochrany obyvatelstva za mimořádných událostí a krizových situací je oblast vědy a výzkumu, vývoje, inovací. Specifické aktivity v této oblasti jsou realizovány v rámci bezpečnostního výzkumu České republiky. Hlavní výzkumné pracoviště je Institut ochrany obyvatelstva Lázně Bohdaneč v působnosti Ministerstva vnitra – generálního ředitelství HZS ČR. Ministerstvo vnitra je gestorem národního bezpečnostního výzkumu a meziresortním poskytovatelem institucionální podpory výzkumným organizacím.

V některých výše zmíněných oblastech zmiňuje Koncepce potřebu upravit, změnit nebo vytvořit nové právní normy, s nimiž v podstatě souhlasím, jako např. způsob komunikace s provozovateli zařízení, která by mohla být snadným cílem teroristického útoku (obchodní centra, nádraží, stadiony, výstaviště, velké slavnostní trhy) nebo zvýšení pravomocí orgánů státní správy, zefektivnění spolupráce vysokých škol vyučujících problematiku ochrany obyvatelstva s výzkumnými pracovišti a aplikační sférou a snaha o realizaci společných projektů. Tyto a další návrhy podává Koncepce pouze obecně.

V průběhu Koncepce je pak mnohokrát zmíněn nedostatek odborníků a kvalitního personálu nebo na vysokých školách nesourodé vyučování v oblasti ochrany obyvatelstva. Pro absolventy vysokých škol je ale obtížné najít uplatnění v oblasti ochrany obyvatelstva, vzhledem k nedostačující praxi. Podle mě by se měl systém změnit a praxe by se měla více začlenit do průběhu vysokoškolského studia, čímž by došlo ke zkvalitnění celé výuky.

4.2 Civilní ochrana v mezinárodním prostředí

Ústředním dokumentem NATO je Strategická koncepce, ta stanovuje klíčové úkoly a principy, definuje hlavní úkoly NATO v oblastech: kolektivní obrana, krizové řízení a kooperativní bezpečnost. Vychází z ní Politická směrnice CNP NATO. Cílem směrnice je poskytnout budoucí politické směřování CNP NATO v období 2014 – 2017. CNP tvoří základ pro civilní podporu plánování a vedení operací NATO, je to důležitý prvek pro zlepšení národní odolnosti proti všem rizikům, včetně ochrany obyvatelstva a kritické infrastruktury. Za dohled nad implementací politické směrnice je zodpovědný CEPC. Národní úřady spojenců jsou podporovány CNP NATO zkvalitňováním jejich odolnosti posilováním připravenosti a kapacit na odezvu a obnovu při civilních mimořádných událostech. Politická směrnice uvádí, že se NATO bude angažovat v případech, kdy to bude možné a zároveň nezbytné, a to z důvodu prevence krizí, jejich zvládnutí, stabilizace post konfliktních situací a podpory rekonstrukce. CNP NATO může dále podporovat zvýšení odolnosti posílením kapacit prevence, připravenosti, odezvy a obnovy při zvládnutí mimořádných událostí.

Na dokumentech civilní ochrany NATO (Směrnice CNP) je podle mě nejzajímavější, že jsou pravidelně v tříletých cyklech obnovovány a přizpůsobovány kromě politických cílů organizace i stavu svého okolního prostředí.

Nejdůležitějším dokumentem civilní ochrany EU je Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady 1313/2013/EU, o mechanismus civilní ochrany Unie, jeho obecným cílem je posilovat spolupráci mezi Unií a členskými státy, usnadňovat koordinaci v oblasti civilní ochrany zlepšením účinnosti systémů pro předcházení přírodním katastrofám a antropogenním nehodám, připravenost a odezvu na ně. Ochrana zajišťovaná v rámci mechanismu Unie se týká ochrany obyvatelstva, životního prostředí a majetku i kulturního dědictví před všemi druhy přírodních a antropogenních katastrof, včetně terorismu, technologických, radiologických nebo ekologických katastrof, znečištění moří a mimořádných akutních zdravotních událostí na území Unie i mimo ni. Komise na základě Mechanismu provádí řadu opatření v oblasti preventivních činností, připravenosti a odezvy na katastrofy.

Mechanismus je dokument, který zastřešuje celou oblast civilní ochrany v rámci EU, ale také možnost zásahu ve státech, které nejsou členskými. Česká republika z mého pohledu takovýto zákon postrádá.

4.3 Propojení českých a mezinárodních právních norem

Jak už bylo několikrát napsáno, Ženevské úmluvy jsou do právního řádu ČR začleněny a další ustanovení implementovány. Právní normy Evropské unie a Severoatlantické aliance představují nadstavbu nad právními normami svých členských států a podle mě se nedají přímým způsobem porovnat, lze však určit, zda jsou s nimi české právní normy v souladu.

CNP NATO spolupracuje hlavně s ostatními mezinárodními organizacemi a to případ od případu. EADRCC ve spolupráci s UN OCHA podporují odezvu na katastrofy napříč spojeneckými a partnerskými státy a mohou předávat nabídky a podporu od těchto států.

Praktická spolupráce a koordinace mezi Uníí a členskými státy se nedotýká primární odpovědnosti za ochranu obyvatelstva, životního prostředí, majetku a kulturního dědictví členských států na vlastním území před katastrofami a za vybavení jejich systému pro zvládání katastrof dostatečnými schopnostmi. Rozhodnutí o Mechanismu se netýká ani vzájemných práv a povinností členských států zakotvených v bilaterálních nebo mnohostranných smlouvách v oblasti civilní ochrany. Mechanismus Unie koordinací opatření členských států podporuje, doplňuje a usnadňuje. V rámci mechanismu Unie je zřízena Evropská kapacita pro odezvu na mimořádné události (EERC), která se skládá z dobrovolných souborů předem vyčleněných kapacit členských států pro odezvu, zahrnuje, tedy z modulů, další ch kapacit pro odezvu, odborníků.

Koncepce odkazuje na Rozhodnutí Komise 2004/277/ES (2010/481/EU) přičemž v prosinci 2013 vešlo v platnost Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 1313/2013/EU, ne všechny články tohoto rozhodnutí jsou shodné s tím původním a některé byly zrušeny, tudíž můžu konstatovat, že české právní normy nevyházejí ze

všech nejnovějších mezinárodních právních norem a je potřeba je aktualizovat. Jako příklad můžu jmenovat finanční nástroj Mechanismu, na který se Koncepce odkazuje jako na možnost získání financí pro řešení mimořádných událostí. Jeho použitelnost ale podle Rozhodnutí č. 1313/2013/EU skončila 31. prosince 2013. Změny, které proběhly v rámci Rozhodnutí, jsou zobrazené ve srovnávací tabulce v Příloze II tohoto dokumentu.

V předcházejícím textu diskuze byla zodpovězena výzkumná otázka: **Je implementace mezinárodního práva do české legislativy adekvátní?**

Na základě zjištěných poznatků ve výzkumné části byly navrženy některé změny nebo vylepšení stávajících právních norem ČR:

- Změna přístupu zaměstnavatelů k dobrovolníkům, kteří se účastní záchranných a likvidačních prací během mimořádných událostí a krizových situací
- Panel NNO už několikrát prokázal svou prospěšnost, má však zastoupení pouze v několika krajích v rámci jejich vlastní iniciativy, proto by bylo potřeba toto téma řešit centrálně úpravou některého ze stávajících nebo tvorbou nového právního předpisu
- Zvážení možnosti naplánovat tvorbu nového systému a to z toho důvodu, že ač je stávající systém funkční a dostačující, je to stále jen počítačový program a ten zastarává
- Změna způsobu informování veřejnosti o vzniku mimořádné události nebo krizové situace a jejím průběhu
- Změna právních norem v oblasti kritické infrastruktury
- Zákonem ošetřit preventivně výchovnou činnost v oblasti ochrany obyvatelstva, aby došlo ke zkvalitnění znalostí
- Změna systému výuky na vysokých školách - praxe by se měla více začlenit do průběhu vysokoškolského studia, čímž by došlo ke zkvalitnění celé výuky zlepšení „kvality“ odborníků
- Častější aktualizace koncepčních materiálů
- Vytvoření zákona zastřešujícího celou civilní ochranu v České republice

5. Závěr

Civilní ochrana zahrnuje mnoho aspektů, které není možné obsáhnout v práci jediného člověka, zejména má-li se týkat i mezinárodního prostředí. V mé diplomové práci na téma Naplňování úkolů civilní ochrany na území České republiky z pohledu mezinárodního práva jsem se proto zaměřila na jen na hlavní právní normy v oblasti civilní ochrany a jejich komparaci: Koncepti ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030, která shrnuje současný stav ochrany obyvatelstva na území České republiky, Politickou směrnici CNP pro roky 2014-2017 vycházející ze Strategické koncepce NATO, nový dokument Evropské unie k civilní ochraně - Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady 1313/2013/EU, o mechanismus civilní ochrany Unie a Ženevské úmluvy.

Koncepce popisuje fungování ochrany obyvatelstva na území České republiky během přípravy a řešení mimořádných událostí a krizových situací, potřebu sil a věcných zdrojů, uspořádání krizového řízení, samotné úkoly ochrany obyvatelstva a také způsoby vzdělávání v ochraně obyvatelstva, vědu a výzkum a zaměřuje se na formování úkolů a legislativních změn, které jsou potřeba do budoucnosti. Je z ní mimo jiné patrné, že český právní řád postrádá komplexní zákon, který by zastřešoval celou oblast civilní ochrany, podobně jako je to v případě Mechanismu CO Unie, a celá další řada tzv. vad na kráse, chyb nebo nedostatků, které se projevují v praxi a jsou patrné většinou až v případě rozsáhlé mimořádné události nebo krizové situace.

Na druhou stranu Politická směrnice a Rozhodnutí o Mechanismu jsou právní normy mezinárodních organizací zaměřující se na spolupráci mezi organizacemi a hlavně na spolupráci svých členských států nebo partnerských zemí v nadnárodním měřítku, v případě potřeby řešení katastrofy. Ženevské úmluvy jsou naopak součástí právního řádu České republiky prakticky od jejich vzniku.

Ač všechny tři dokumenty (Koncepce, Politická směrnice a Mechanismus) vešly v platnost v rozmezí zhruba čtvrt roku, Koncepce zejména s novým rozhodnutím o Mechanismu nepočítá a odkazuje na starý dokument, neboť nový dokument o Mechanismu byl v době schválení Koncepce (v říjnu) v teprve legislativním procesu a přijat až v prosinci, Politická směrnice pak byla přijata v lednu, tento zajímavý fakt v podstatě znamená, že nová Koncepce ochrany obyvatelstva je už v oblasti mezinárodního práva zastaralá, z čehož mimo jiné vyplývá, že by Koncepce měla být aktualizována častěji.

Otázkou je, zda je u Koncepce ochrany obyvatelstva jako klíčového dokumentu v této oblasti vhodné, aby její další aktualizace proběhla až v roce 2020, zvláště v dnešním až příliš rychle se měnícím světě, ve kterém bohužel hrozba katastrofy neustále vzrůstá, ve světě, kde jsou na sobě sousedící státy závislé. Přitom jasným důkazem o vzrůstající kvalitě systému ochrany obyvatelstva v České republice svědčí minulé i nedávné krizové situace – zejména povodně v letech 1998, 2002 a 2013, na jejichž způsobu řešení je tato změna nejmarkantnější. V momentě, kdy se v České republice podaří právně podpořit a opravit chyby a nedostatky, které se ukázaly v praktických aplikacích právních norem při řešení mimořádných událostí a krizových situací, by mohla Česká republika patřit mezi vůdčí státy v oblasti civilní ochrany.

6. Seznam informačních zdrojů

- [1] KOVAŘÍK, Jaroslav a Marek SMETANA. *Základy civilní ochrany*. 1. vyd. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2006, 147 s. ISBN 80-866-3485-X.
- [2] Civilní ochrana. Ministerstvo vnitra ČR [online]. [cit. 2014-06-10]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/civilni-ochrana.aspx>
- [3] Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a změně některých zákonů v platném znění.
- [4] ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní humanitární právo*. Vyd. 1. Praha: C.H.Beck, 2010, xxiii, 536 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-807-4001-857.
- [5] Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a změně některých zákonů (krizový zákon) v platném znění.
- [6] Zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákonů v platném znění.
- [7] Český červený kříž: Mezinárodní humanitární právo [online]. 2006, 2014 [cit. 2014-06-10]. Dostupné z: <http://www.cervenýkříž.eu/cz/mhp/cojemhp.htm>
- [8] FOLWARCZNY, Libor a Jiří POKORNÝ. *Evakuace osob: (doplňkové texty pro posluchače kombinované formy studia studijního programu "Krizové řízení zaměřené pro potřeby zdravotnictví")*. 1. vyd. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2006, 125 s. ISBN 80-866-3492-2.
- [9] KRATOCHVÍLOVÁ, Danuše a Marek SMETANA. *Ochrana obyvatelstva: (doplňkové texty pro posluchače kombinované formy studia studijního programu "Krizové řízení zaměřené pro potřeby zdravotnictví")*. 1. vyd. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2005, 140 s. ISBN 80-866-3470-1.

- [10] NAVRÁTIL, Leoš a Marek SMETANA. Ochrana obyvatelstva: (doplňkové texty pro posluchače kombinované formy studia studijního programu "Krizové řízení zaměřené pro potřeby zdravotnictví"). 1. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2006, 62 s. ISBN 80-704-0880-4.
- [11] WAISOVÁ, Šárka. Mezinárodní organizace a režimy. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, 255 s. ISBN 978-80-7380-109-0.
- [12] About the International Committee of the Red Cross. *ICRC* [online]. 2010 [cit. 2014-06-23]. Dostupné z: <http://www.icrc.org/eng/who-we-are/overview-who-we-are.htm>
- [13] History of the ICRC. *ICRC* [online]. 2010 [cit. 2014-06-20]. Dostupné z: <http://www.icrc.org/eng/who-we-are/history/overview-section-history-icrc.htm>
- [14] ICRC decision-making structures. *ICRC* [online]. 2014 [cit. 2014-06-20]. Dostupné z: <http://www.icrc.org/eng/resources/documents/misc/icrc-decision-making-structures-030706.htm>
- [15] UN at a Glance. *United Nations* [online]. 2014 [cit. 2014-06-23]. Dostupné z: <http://www.un.org/en/aboutun/index.shtml>
- [16] Fakta a čísla OSN: Základní údaje o Organizaci spojených národů. New York: United Nations, 1997, 251 s.
- [17] Main Bodies. *United Nations* [online]. 2014 [cit. 2014-06-23]. Dostupné z: <http://www.un.org/en/mainbodies/index.shtml>
- [18] Organizační struktura. *Informační centrum OSN v Praze* [online]. 2005 [cit. 2014-06-23]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/system-osn/organizacni-struktura/>
- [19] Struktura a financování Severoatlantické aliance. *Natoaktual.cz* [online]. 2000 [cit. 2014-06-23]. Dostupné z: http://www.natoaktual.cz/struktura-nato-0g6-na_zpravy.aspx?y=na_summit/strukturanato.htm

- [20] What is NATO?. NATO [online]. 2014 [cit. 2014-06-23]. Dostupné z: <http://www.nato.int/nato-welcome/index.html#activities>
- [21] Historie NATO. Natoaktual.cz [online]. 2000 [cit. 2014-06-11]. Dostupné z: http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.aspx?y=na_summit/vzniknato.htm
- [22] International Staff. NATO [online]. 2014 [cit. 2014-06-23]. Dostupné z: http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_58110.htm
- [23] NATO committees. NATO [online]. 2013 [cit. 2014-06-23]. Dostupné z: http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_49174.htm
- [24] What is ACO?. NATO-ACO [online]. 2014 [cit. 2014-06-23]. Dostupné z: <http://www.aco.nato.int/page1167311.aspx>
- [25] Role and Structure. NATO ACT [online]. 2010 [cit. 2014-06-23]. Dostupné z: <http://www.act.nato.int/role-and-structure>
- [26] What is NATO?. NATO [online]. 2014 [cit. 2014-07-26]. Dostupné z: <http://www.nato.int/nato-welcome/index.html#activities>
- [27] Civil Emergency Planning. NATO [online]. 2010 [cit. 2014-07-21]. Dostupné z: http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_49158.htm
- [28] Civil Emergency Planning Committee (CEPC). NATO [online]. 2011 [cit. 2014-07-21]. Dostupné z: http://www.nato.int/cps/en/SID-CE7C6324-658AD122/natolive/topics_50093.htm?selectedLocale=en
- [29] The Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Centre. NATO [online]. 2012 [cit. 2014-07-21]. Dostupné z: http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_52057.htm
- [30] Základní informace o EU. Evropská unie [online]. 2014 [cit. 2014-06-23]. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/index_cs.htm
- [31] Historie Evropské unie. Evropská unie [online]. 2014 [cit. 2014-06-11]. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/eu-history/index_cs.htm

- [32] Rada Evropské unie. *Evropská unie* [online]. 2014 [cit. 2014-06-23]. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/council-eu/index_cs.htm
- [33] Evropská komise. *Evropská unie* [online]. 2014 [cit. 2014-06-23]. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/european-commission/index_cs.htm
- [34] Evropský parlament. *Evropská unie* [online]. 2014 [cit. 2014-06-23]. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/european-parliament/index_cs.htm
- [35] Evropská rada. *Evropská unie* [online]. 2014 [cit. 2014-06-23]. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/european-council/index_cs.htm
- [36] Soudní dvůr Evropské unie. *Evropská unie* [online]. 2014 [cit. 2014-06-23]. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/court-justice/index_cs.htm
- [37] Účetní dvůr Evropské unie. *Evropská unie* [online]. 2014 [cit. 2014-06-23]. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/court-auditors/index_cs.htm
- [38] Evropská centrální banka. *Evropská unie* [online]. 2014 [cit. 2014-06-23]. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/ecb/index_cs.htm
- [39] EU Civil Protection Mechanism. *European Commission - Humanitarian Aid and Civil Protection* [online]. 2014 [cit. 2014-07-26]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/echo/en/what/civil-protection/mechanism>
- [40] About the EU Humanitarian Aid and Civil Protection department (ECHO). *European Commission - Humanitarian Aid and Civil Protection* [online]. 2014 [cit. 2014-07-26]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/echo/en/who/about-echo>
- [41] Legislation. *European Commission* [online]. [cit. 2014-06-11]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/echo/en/who/about-echo/legal-framework>
- [42] Česká republika. *Pražský hrad* [online]. 2014 [cit. 2014-06-11]. Dostupné z: http://www.hrad.cz/cz/ceska_republika/index.shtml

- [43] Integrovaný záchranný systém. *Hasičský záchranný sbor ČR* [online]. 2014 [cit. 2014-06-11]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/integrovaný-zachranný-system.aspx>
- [44] Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030. Praha: Ministerstvo vnitra - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky, 2013. Dostupné z: https://docs.google.com/viewer?docex=1&url=http://www.vlada.cz/assets/ppov/brs/dokumenty/Koncepce-ochrany-obyvatelstva-2020-2030_1_.pdf
- [45] Statut bezpečnostní rady státu. In: <https://docs.google.com/viewer?docex=1&url=http://www.vlada.cz/assets/ppov/brs/Statut-Bezpecnostni-r.2014>.
- [46] Výbor pro civilní nouzové plánování. Vláda České republiky [online]. 2014 [cit. 2014-07-22]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/ppov/brs/pracovni-vybory/civilni-nouzove-planovani/vybor-pro-civilni-nouzove-planovani-109279/>
- [47] ŠENOVSKÝ M., ADAMEC V., HANUŠKA Z. *Integrovaný záchranný systém*. 2. vyd. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství. 2007, 157 s. ISBN: 978-80-7385-007-4
- [48] Rešerše. ČVUT v Praze Ústřední knihovna [online]. 2010 [cit. 2014-07-26]. Dostupné z: <http://knihovna.cvut.cz/sluzby/reserse/co-je-reserse.html>
- [49] Statut PANELu NNO Jihomoravského kraje. 2011. Dostupné z: <http://krizport.firebrno.cz/file/144>
- [50] Vyhláška MV č. 328/2001Sb., o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému v platném znění.
- [51] Zákon č. 97/1993 Sb., o působnosti Správy státních hmotných rezerv v platném znění.

- [52] Informační web systému ARGIS. Správa státních hmotných rezerv České republiky [online]. 2009 [cit. 2014-07-26]. Dostupné z: <http://www.argis.cz/stranky/default.aspx>
- [53] Vyhláška Ministerstva vnitra č. 380/2002 Sb., k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva v platném znění.
- [54] 2014-2017 Political Guidance for Civil Emergency Planning. CEPC, 2014. AC/98-D(2014)0002.
- [55] Washingtonská smlouva. Natoaktual.cz [online]. 2000 [cit. 2014-07-27]. Dostupné z: http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.aspx?y=na_summit/washingtonskasmlouva.htm
- [56] Aktivity HZS ČR v NATO a Evropské unii. *MS LINE Publishing House, REVIEW pro obranný a bezpečnostní průmysl* [online]. 2014 [cit. 2014-07-27]. Dostupné z: <http://www.msline.cz/index.php?page=review-pro-obranny-a-bezpecnostni-prumysl&cislo=review-pro-obranny-a-bezpecnostni-prumysl-2-2014&clanek=aktivity-hzs-cr-v-nato-a-evropske-unii>
- [57] Decision No 1313/2013/EU of the European Parliament and of the Council on a Union Civil Protection Mechanism
- [58] Mechanismus civilní ochrany EU. HZS ČR [online]. 2014 [cit. 2014-07-26]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/mechanismus-civilni-ochrany-unie.aspx?q=Y2hudW09Mw%3D%3D>
- [59] Druhy modulů civilní ochrany EU. HZS ČR [online]. 2014 [cit. 2014-07-26]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/druhy-modulu-civilni-ochrany-eu.aspx>
- [60] JUKL, Marek. *Ženevské úmluvy a dodatkové protokoly: (stručný přehled)*. 2., dopl. vyd. Praha: Český červený kříž, 2005, 47 s. ISBN 80-254-1792-1.

7. Seznam obrázků a tabulek

Obrázky

Obr. č. 1 Mezinárodní instituce

Obr. č. 2 Struktura NATO

Obr. č. 3 Orgány Evropské unie

Obr. č. 4 Bezpečnostní systém České republiky

Tabulky

Tab. č. 1 Moduly civilní ochrany EU

Tab. č. 2 Souhrn právních norem k jednotlivým oblastem

8. Přílohy

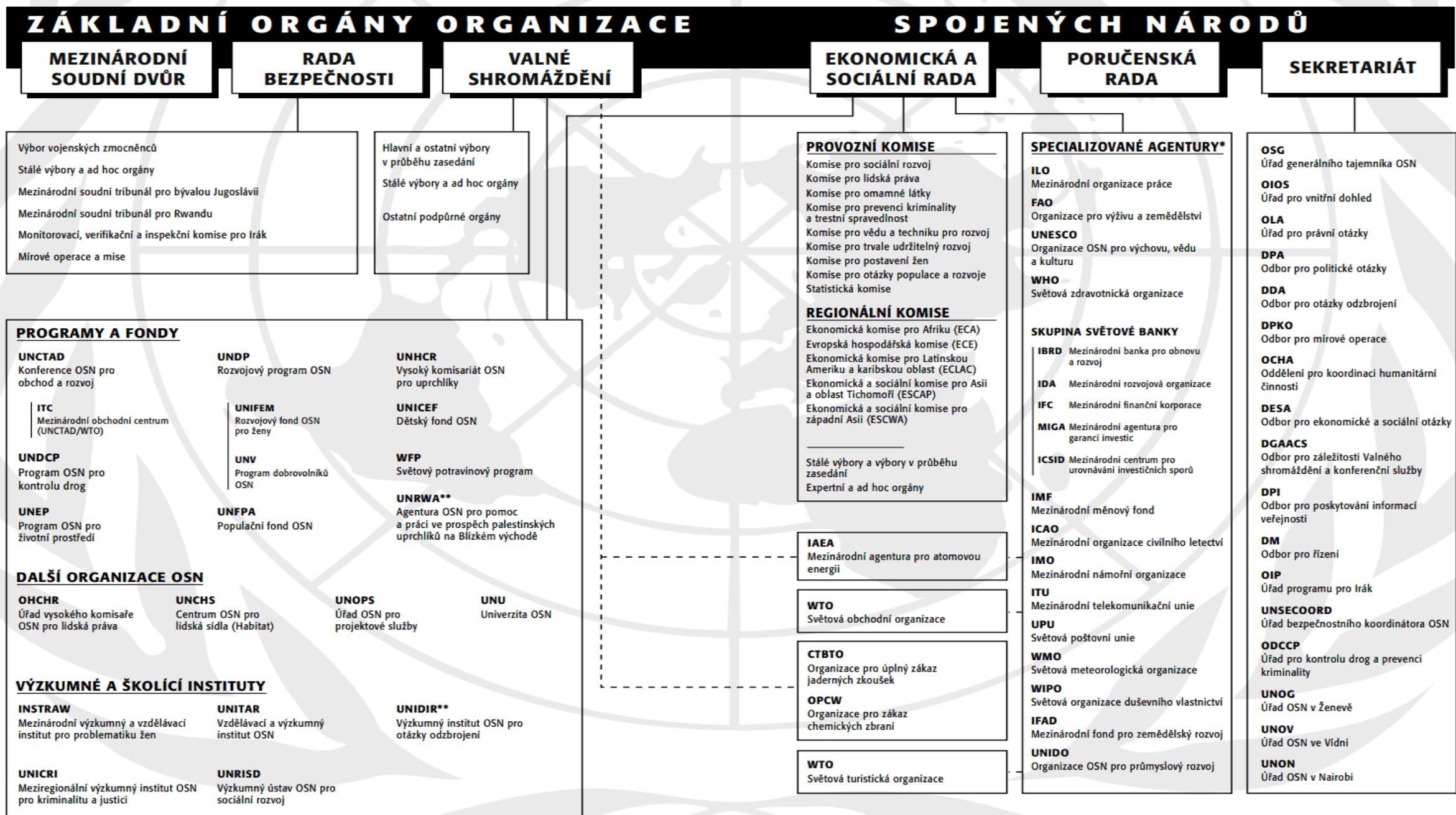
Seznam příloh

Příloha č. 1 Systém organizace OSN

Příloha č. 2 Vývoj Evropské unie

Příloha č. 3 Krizové stavy

System ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ

* Autonomní organizace spolupracující s OSN a vzájemně mezi sebou prostřednictvím koordinačního mechanismu Ekonomické a sociální rady.
 ** Zodpovídají se pouze Valnému Shromáždění.

(Zdroj: <http://www.osn.cz/system-osn/organizacni-struktura/>)

Příloha č. 2: Vývoj Evropské unie

"TŘI PILÍŘE" – ES (ESUO, EHS / ES, Euratom), SZBP, PJS

(Zdroj: http://www.evropa2045.cz/hra/klara/napoveda/html/obr/vyvoj_EU_1.png)

Příloha č. 3: Krizové stavy

Krizové stavy				
Krizový stav	Stav nebezpečí	Nouzový stav	Stav ohrožení státu	Válečný stav
Právní norma	Z. č. 240/2000Sb.	Ústavní z. č. 110/1998 Sb.	Ústavní z. č. 110/1998 Sb.	Ústavní zákon č. 1/1993 Sb.
Vyhlašuje	Hejtman (primátor Prahy)	Vláda (předseda vlády)	Parlament na návrh vlády	Parlament
Rozsah	Celý kraj nebo jeho část	Celý stát nebo jeho omezené území	Celý stát nebo jeho část	Celý stát
Na dobu	Max 30 dnů (prodloužení se souhlasem vlády)	Max 30 dnů	Bez omezení	Bez omezení

(Zdroj: <http://www.hzscr.cz/clanek/web-krizove-rizeni-a-cnp-krizove-stavy-krizove-stavy.aspx>)